

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

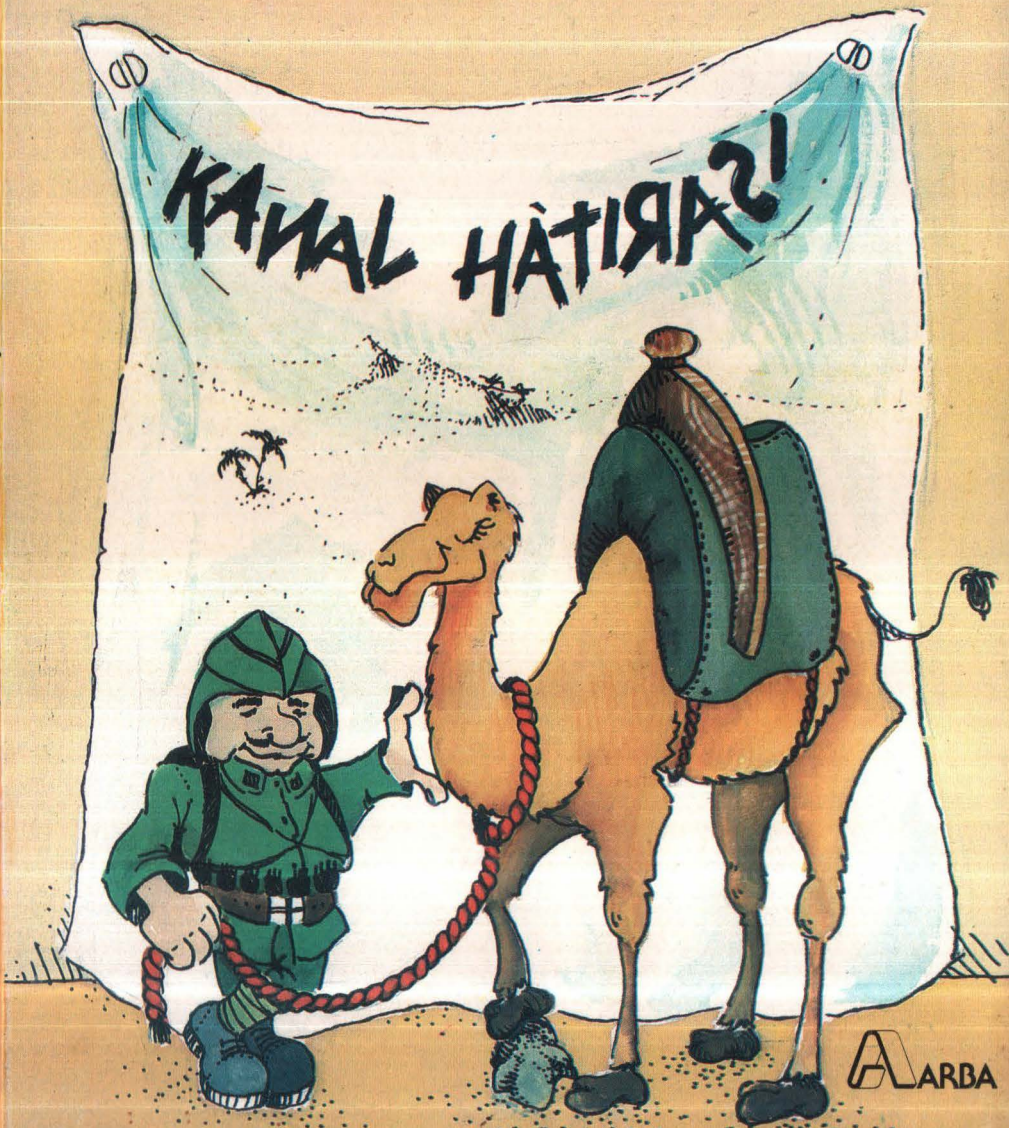
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

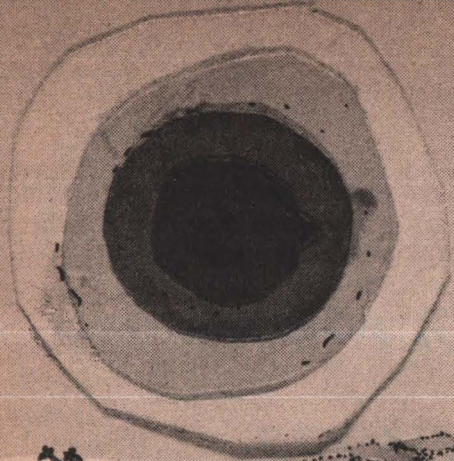
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

PAŞA KÂZIM'ın SERÜVENLERİ

PAŞA KÂZIM'ın
SERÜVENLERİ

AARBA

ARBA YAYINLARI: 41

Tarih / Anı Dizisi : 8

Birinci Baskı

Paşa Kâzım Anlatıyor

Eskişehir, 1944

İkinci Baskı

İstanbul, Ekim 1990

Kapak Düzeni

Şirin Dağtekin

Dizgi

ARBA

ARBA Araştırma Basım Yayın Ticaret

Ebusuud Caddesi Akif Bey İşhanı No: 4-6/29

Sirkeci-İstanbul Tel: 519 16 61

PAŞA KÂZİM'IN
SERÜVENLERİ

İÇİNDEKİLER

Başlangıç.....	7
Nasıl Mektepten Alaya Çıkım !.....	9
Paşa Topçu	11
Paşa İstihkâm Neferi	15
Müşir Kâzım Paşa Geliyor	19
Bir Oruç Hikayesi.....	23
Yaşasın Adalet	25
Acce Mektup	27
Bir Aşure Hikayesi	29
Paşa Harp Gemisinde	31
Paşa Şöför.....	37
İstanbul'dan Anadolu'ya.....	40
Scyahat I.....	43
Scyahat II	46
Scyahat III	47
Scyahat IV	49
Bir Rakı Alemi	53
Bursa Scyahatı	57
Bir Tedavi.....	61
Osmanlı Bankası'nda.....	64
Paşa Kâzım Kanal Seferi'nde	67

Paşa Doktor	70
Paşa Tercüman	72
Garip Bir Otel Arkadaşı	76
Paşa'nın Deve Talimi.....	79
Gebe Erkek Deve	84

BAŞLANGIÇ

Evvla bu paşalık nereden geldi? Bunu anlatayım da, sonra hikayelerimize başlayalım. . 1908 senesi, Hürriyet İlan edilmiş; Hayfa da memur olarak bulunuyordum. Bir gün memleketin bazı genç memurları tarafından milli bir piyes oynamaya benim de mullaka bir rol alarak bu temsile katılmama karar verilmiş ve bana teklif edilmişti. Bu teklifi memnuniyetle kabul ettim ve provalara başladık Piyenin mevzu, eski ve müstebit bir zaptiye paşasının, hürriyetperveran büyük oğlu ile aralarında geçen maceraydı.

Çoğunluğun isteğiyle "Paşa" rolü bana verilmişti. Gençlerin rollerinde başarılı oluşu hevesimi artırmıştı. Bir hafta geçti provalar tamam oldu sıra temsile gelmişti. İşte bu temsil gecesi Marsad Santral Gazinosu erkenden içli dışlı süslenmiş ve gelen askeri bando da güzel havalar çalarak halkı bu hayırlı işe davet ediyordu. Sözün kısası verilen bu üç perdelik oyunda gençler o kadar başarılı oldularki tebrik etmemek elde değildi. Oyun bitmişti. Beklenilmediği halde perde tekrar açıldı, kıyafetinden Mısırlı olduğu anlaşılan gayet şık bir zat güzel bir Arapça ile;

-Selim Ataullah Mısri diye kendini takdim etti ve sözlerine şöyle devam etti:

- Ben Mısırlı bir artistim bu akşam vapurdan çıktım. Mesleğe

olan aşkım, bütün yorgunluğumu unutturarak beni buraya koşturdu. Verilen bu temsili en ufak noktasına kadar takip ettim. Tenkide hakkım yok ve olamaz. Çünkü aslen artisti olmayıp, fakat bir artisti kadar rollerinde başarılı olan gençleri sahne namına tebrik ederim. Yalnız şunudu saklayamayacağım ki bu "paşa" rolünü fevkalade, gerçek bir paşadan farksız temsil eden ve ismini henüz bilemediğim bu sevimli gence -o vakit gençtim- paşa namının verilmesini hepinizden samimi-yetle rica ediyorum.

Bunun üzerine öyle bir alkış koptu ki adeta gazino yıkılacaktı. Halkı, tekrar sahnede görünmekle susturdum. On gün geçmeden bütün Suriye gazeteleri ve bilhassa Mısır gazeteleri uzun yazılarla hep benden bahsediyordu. İşte o günden beri üzerime Hlicaz pulu gibi yapışan bu paşalık bir daha çıkmadı. Bereket versin işten çıkarılma, atanma, emekliliği olmayan tehlikesiz bir paşalık, ve öldükten sonra arkaya bırakacağım tek miras da bu olacaktır! .

NASIL MEKTEPTEN ALAYA ÇIKTIM

323(1907) senesi Kuleli mektebinden Harbiye'ye geçmiştim. Mektep erkanınca burda tahsilim değil mevcudiyetimin bile caiz olmayacağı anlaşılmış olacak ki, bir ay kalmadan, hatta dersaneme bile ısınmadan Şam Harbiye mektebine sürgün olarak gönderildim.

Şam Harbiye mektebine gelince; zavallı mektebi o kadar geri (!) o kadar sönük kalmış bir vaziyette buldum ki adete çıldıracaktım, çünkü ne mektepten kaçan , ne kavga eden bir kişi olmadığı gibi bir mapushanesi dahi yoktu. Hatta meydan dayağı nasıl olur, kimse bilmiyordu. Mektebin o kadar muntazam kaçacak gediklileri bulunduğu halde değil kaçan, başını çevirip bakan bile yoktu. İlk hafta sükunetle geçmişti. Bununla birlikte kafama uygun adamlarda yok değildi. İlk arkadaş olduğum talebeden ikisiyle anlaşarak , bir gece yat borusundan sonra kaçıp sabaha karşı döndük ve yataklarımıza yatuk. Bu tehlikesiz eğlenti ağızdan ağıza duyulmuş, iki gece sonra tekrar dört kişiyle kaçmış yine yakalanmadan gelmiş yatmışuk. Artık önayak olmayada gerek kalmamıştı. Çünkü kendiliklerinden kaçanların sayısı gittikçe yükseliyordu. Bilmem kaçınıcı kaçak postasında yakalanan bir talebe her şeyi olduğu gibi söylemiş. Her işin benim başımın altından çıktığı anlaşılmış mapusane olarak seçilen karanlık bir odaya hapsedilmiştim. Mektepte de ufak tefek kavgalar başlamıştı. Yatduğım mapushanede, bir sabah uyandığım vakit , benden başka

daha altı kişinin gelmiş ve baygın yatmakta olduklarını gördüm. Dikkat ettim, bunlardan kimisinin gözünün altı morarmış , kiminin ağzı burnu kan içinde. İlk kavgacı gurup olduğunu anlamıştım. İlk meydan dayaağı yiyen gurupta bu olmuştu. . .

Artuk firar, kavgaa, hapishane , meydan dayaağı meektepte alabil-diğine gidiyordu. Aradan onbeş gün kadar geçmişti ki, bir akşam yoklamasında, alenen şu emir okundu.

"Mekteb-i Fünun-i Harbiye-i Şahane de piyade ikinci sınıf şakirdanından Çanakkaleli Kâzım Efendi, vukuatı mükerrere ashabından olup, edilen nasayih ve gördüğü cezalardan mütenebbih olmadığından, orduyu hümayûn merkezi olmayan ve mekatibi askeriyei şahane bulunmayan mevaki baidede neferlikle istihdam olunmak üzere alaya çıkarılmıştır.

Yaverani hazreti şehriyarinden

Tophanei amire müşiri ve

Bilumumu mekatibi askeriyei

Şahane nazırı müşir

ZEKİ

Artuk alaya çıkarılmış, sevkiyata teslim edilmiştim.

PAŞA TOPÇU

Zeki Paşa' nın verdiği bu vesika ile insanı Bağdad'a Vali yapmazlar ya! Dördüncü günü, bir çavuş ve iki neferle, sürgün yatağı olan meşhur Akka Kalesi' ne gönderilmiştim. Aslen piyade olduğum halde beni münasebeti olmayan topçuya vermişlerdi. Bölük yüzbaşım da Şamlı Remzi adında bir subaydı. Yüzümü bile görmeğe tecnezzül etmeyen bu yüzbaşı, bana nefer muamelesinden başka muamele yapılmaması için başçavuşa emir vermişti. İlk talime çıktığımız gün topçu çavuşu şu kumandayı verdi:

Şarapnel, karşıda düşman zırhlısının su kesiminden dört buçuk kilometre yukarıdan 4 parmak, 3 kerte yarım yan sol. .

Başladım kendi kendime gülmeye, denize baktım, zırhlı yok topa baktım kama yok, kumandaya bakım mantık yok. Çünkü zırhlının su kesiminden dörtbuçuk kilometre yukarıya nişan almak demek, zırhlıdan 4500 metre yükseklikteki bulutlara ateş etmek demektir. Zaten top kamasız, adeta soba borusu gibi koca bir namludan ibaret. . Yalnız bölükte konuşacak, oldukça yaşlı iki Arnavut asker vardı. Ve bunlarla da çabuk ahbap olmuşuk. Bu zavallılar onbire sene askerlik yapmışlar ve sürülmüşler, burada da yeniden askerliğe başlayacaklarını. Ahbaplığımız ilerlemiş ve birbirimizi iyice anlamış olduğumuz için bir gün bunlara dedim ki;

-Siz tecrübeli, mert kabadayı adamlarsınız. Size açık söyleyeyim, ben buradan ilk fırsatta kurtulmak ve Hayfa' yagidip Hicaz Demiryolu' nda bir iş almak istiyorum, acaba çaresi?

Bunlardan birisi:

- Ah bre evlat! dedi. Madem ki öyledir, biz seni kaçırmız. Yalnız biraz cesaret ister. Biz de nasıl olsa bir gün kaçacağız. Ve yerimizi bile hazırladık. Ben gece yarısı hastane tarafındaki burca nöbete çıkacağım, seni uyandırırım. Yalnız arkadaşımın kuşağını beline sarmayı unutma burca gel, parola da kuşaktır. Yalnız kimse görmesin!

Yeis halinde ve genç olduğum için her şeyi etrafıyla düşünemiyordum. İyi kötü aklıma gelen ne ise, derhal yapmak istiyordum. . Gece yarısı vakit gelmiş uyandırılmışım. Ve konuşulup karar verilen burca gelerek, bekleyen ve söz veren Arnavutla karşı karşıya gelmiştik. Hiç laf bile söylemeden hemen belinden uzun ve sağlam kuşağını çıkarıp yatmadan evvel belime sardığım diğer kuşağa sağlamca ekledi.

Evvelce kendileri için hazırlamış oldukları, burcun en münasip yerinden boşluğa sarkıtıldım. Bir dakika sonra başarıyla yere inerek geceyi ağaçlar altında geçirdim ve sabahın ilk giden arabasına atlayarak Hayfa yolunu tuttum. Ayağımda rügan çizme ve ceketimin yakasında, sökülün mektep numarasının izleri belli idi. O vakit Hicaz Demiryolu İşletme Nazırı olan Rıza Paşa' nın huzuruna çıkarak:

- Paşa hazretleri dedim; Bendeniz Mektebi Harbiyei Şahane piyade ikinci sınıfta iken hasbelkader alaya çıkarılarak Akka Kalesi Topçu Taburu' na nefer olarak gönderildim. Mektepten yeni çıkmış olduğuma göre, henüz okuyup yazmayı unutmuş değilim. Lütfen Hicaz Demiryolu'nda çalışmaklığım için emirlerinizi istirham ederim. . Paşa hakikaten acımış olacak ki ilgi gösterdi:

-Bir dilekçe ile müracaat et ve aşağıya ver; dedi. Hemen dilekçeyi yazarak kaleme verdim ve paşanın emrini de tebliğ ettim. İşim artık sağlama bağlanmış olduğu için, diğer bir arabaya binerek kaçtığım Akka Kalesi' ne döndüm. Aradan daha 24 saat bile geçmemişti. Kapıdaki nöbetçi:

-Yasak, giremezsin; dedi. Başçavuşu çağırarak sebebini sordum. O da:

-Kaçuğın için, yüzbaşının emriyle seni bölüğe kabul edemeyeceğiz. İsteddiği yere gitsin diyor; dedi.

Mantıksızlığa bakınız! Bir asker kabahat yapar ve onun kanunî cezası ne ise çeker. Fakat böyle bölükten kovulmazya!.. Ne ise hiç istifimi bozmadan çekilip gittim. Fakat çok müteccsirdim. Akşam olunca birkaç tek çekerek doğru yüzbaşının oturduğu deniz kahvesine vardım. Ve bir sandalye alıp karşı tarafta bir yere oturdum. Kahvede bulunan bütün subaylar bir yüzbaşıya, bir bana bakıyor; sanki "Bu ne cesaret?" demek istiyorlardı. Tam kalkıp giderken yüzbaşı seslendi:

-Bana bak! dedi. . Sen hangi cesaretle benim bulunduğum kahveye gelip karşıma oturuyorsun?

Gülerek cevap verdim:

-Sen hangi cesaretle beni bölükten, askerlikten kovuyorsun? Askerlikle ilişkim kalmamış ki bu emri verdin. . Selam bile vermeden yürüdüm, gittim. Hemen oranın sayılı kabadayılardan asker kaçağı meşhur Şerbetçi Şaban'ın evine iltica ile saklandım. Ertesi sabahdan itibaren beni yakalamak için iki askerin mütemadiyen civarda dolaştığı görülüyordu. O vakitler çok güzel resim yapardım. -Şimdi de yaparın ya!-Her zaman beraberimde taşıdığım resme ait bir çantada yanımda idi. Vakit kaybetmeksizin ele geçirdiğim Akka Mutasarrıfının* küçük bir fotoğrafını üç gün içinde büyük bir kıtada büyüttüm. Bir cuma günü yaptığım bu resmi alarak giydiğim kadın çarşafıyla kırta kırta askerler arasından sıyrılıp gittim. Günah diye kimse yüzüme bile bakmıyordu. Redif** dairesi önündeki bahçede Mutasarrıfın her cuma oturduğunu biliyordum. Oraya yakın bir saraç dükkanında çarşafı çıkararak, resmi elime alıp Mutasarrıfın karşısında vaziyet alarak durdum. Mutasarrıf gayet memnun ve takdîrkar bir tebessümle:

-Aferin delikanlı! dedi. Bunu sen mi yaptın? Hangi mektepte bulunuyorsun?

Gayet düzgün bir ifade ile cevap verdim.

* Tanzimat sonrası idari örgütlenmede, bir sancağın en büyük idare amiri.

** Terhis olunarak ihtiyata geçirilen kur'a askeri.

-Mektepli idim efendim, ama ne yazık ki şimdi değilim. Harbiyeden alaya çıkarılmış ve halen Akka Kalesi Topçu Birinci Bölüğünde nefirim.

Bir saniye düşünün Mutasarrıf ani kararla:

-Bana Binbaşı Lebib Efendiyi çağırınız, dedi. Ve gelen binbaşuya şu emri verdi:

-İşte sana bir evlat. Gerçi mektepten alaya çıkarılmış işe de benim indimde bir subay kadar kıymetlidir. Derhal taburuna yazınız. Bu çocuk komisyonunuzda çalışacaktır.

Anladım ki bu dakikadan itibaren serbest olarak Akka emlakı milliyet haritasının ahzına memur komisyonunda memur olarak çalışacağım. .

Bizim yüzbaşı, bu emri aldıktan sonra intikamını almak için bölüğe dönüşümü bekleyeceği şüphesizdi. Bir ay kadar devam eden bu komisyon faaliyeti sona ermek üzere idi ki, bölüğe dönmek zamanı yaklaşmıştı ve düşünüyordum. Bir sabah yine düşünce düşünce işe giderken yolda redif subaylarından birisi beni görerek:

-Ulan Kâzım! yine dört ayak üstüne düşün! Bilmem ne vakit sen Hicaz hatına müracaat etmişsin. Şimdi emrin geldi; hemen seni Hayfa' dan istiyorlar . Demez mi?

Sevinerek daireye koştum. Yine mutasarrıfın emriyle işlemler çabukca tamamlanarak bölükle ilgim kesildi. Yalnız bir belge almak için bölüğe gittiğimde ilk işim Arnavut arkadaşlarla helallaşmak oldu. Kendilerini sordum; Başçavuş dedi ki:

-Onlar kaçalı on gün oldu. Martinleri* de beraber götürdüler. Yüzbaşı divanı harpte şimdi o da mahpus; ne olacağı belli değil.

Sözün kısası ne yüzbaşı beni , ve ne ben onu görmeden tarihi ve meşhur olan bu Akka zindanını terk edip çıktım. .

(*) Bir tür tüfek

PAŞA İSTİHKÂM NEFERİ

Aradan geçen birkaç günden sonra, Hayfa' dan Şam' a sevkolunuyorduk. Sebebi de şimendiferci stajı görmek için evvela istihkâm bölüğünde bulunmak şartmış. Benimle beraber onbeş kadar Anadolu çocuğu da bu aynı bölüğe gidiyordu. Yolda çok sevişmiş olduğumuz için, bölükte benim yerime nöbet bekliyeceklerini bile vaademişlerdi.

İstihkâm Bölüğü; orduyu hümâyûnun muntazam , birinci sınıf bir kıtasıydı. Mesela bir askerin izinli çıkabilmesi o akşam mutlaka ya babası veya dayısı, amcası hatta akrabalarından bir erkeğin bölükte yerine kalmasıyla kabildi. Hele akşam yoklaması görülecek şeydi. Fesli, takkeli, entarili, donlu muameleli cvrak gibi karmakarışık asker. İşte bu bölükte nöbet filan tutmadığım, karavana da getirmedğim için benim askerliğimden kimsenin haberi yoktu. Hatta benim bile. .

Ben ise, her akşam muntazaman kışladan kaçıp sabaha karşı gelip yatıyor ve kimseye görünmüyordum. Merak bu ya? Bir sabah " Verin şu karavanayı da size çorba getireyim" dedim. İtiraz ettiler, dinlemedim.

Karavanayı alarak dışarda mutfağın önünde tek sıra bekleyen efrat arasına katıldım. O günkü nöbetçi subayı da -Abdülhamid zamanı bu- çavuşluktan subay olma, okuması yazması olmayan, hatta lâyıkiyla Türçe konuşmasını bilmeyen biri idi. Beni o ana kadar hiç görmemiş olduğu için şaşırarak dik dik yüzüme bakarak gayri.munta-

zam bir Arap şivesiyle;

- Sen nerden geldin be? dedi. Bunun fazilet ve iktidarını bildiğim için:

-Efendim dedim, Mektebi Fünun Harbiye Şahane piyade ikinci sınıfında iken hasbelkader alaya çıkarak topçu stajını bitirdikten sonra, istihkâm kursunu görmek üzere maiyeti alinize geldim.

Bu kalabalık ifadedden hiç bir şey anlamayan subay:

-Vah, vah! okumak yazmak bilmiyorsun demek, öylemi? deyince, bu münasebetsiz soruya şöyle cevap verdim.

-Okumam yazmam vardı efendim amma, yağmurdan bozuldu.

Bütün cfrad arasında bir kahkaha koptu. Neyce uğradığını anlamıyan subay, doğru kolağasının* yanına çıkıp:

-Şrefi padişahi kalmadı, bir nefer bir şey söyledi, hep asker güldü, diye şikayet ctmış. Kolağası fena halde asabileşmiş, derhal beni buldurarak yanına götürdüler. .

Bir şey değil, bir defa meseleyi anlamış olsa, o da kahkaha ile gülecek, fakat anlayıncaya kadar dayak yiyeceğim. Ona yanıyorum. Artık rol yapmaktan başka çarem kalmamıştı. Hiç olmazsa dayaktan kurtulurum. Kolağası elinde tuttuğu sopayı, küfürle karışık vurmak üzere kaldırınca:

-Sakin vurmayınız, beyefendi! Çok üzgün bir durumdayım. Lütfen biraz ybeni dinleyiniz. Çünkü mesele çok ehemmiyetli ve naziktir. Bir dakika olsun ilginizi istiyorum efendim. . dedim.

Hiç ehemmiyet vermeyerek:

-Ben seni dinlemeye mecbur değilim, dedi. Çabuk söyle, sen bu subaya karşı ne terbiyesizlik yaptın? Onu bilmek istiyorum. Burası Yeniçeri Ocağı değil. Haydi söyle diyorum! . . .

* Osmanlı ordusunda binbaşı ile yüzbaşı arasında bir rütbe.

Artık rolün tam zamanı gelmişti. Birdenbire ağlamaya başlayarak:

-Beyefendi! Siz bizim makamı pederimizsiniz. Biz sizin manevi evladınız. Çok rica ederim subay efendi biraz dışarı çıksınlar, yoksa başka türlü arz edemem, dedim.

Kolağası birdenbire tuhaflaştı. Herhalde ilk hatırına gelen şey-o vakit çok genç ve yakışıklıydım- Kolağası yumuşadı, dedi ki:

-Evet evladım, şimdi meseleyi kavradım. Her şeyi olduğu gibi söyle. Ben yapacağımı bilirim.

Ben de ağlamayı gittikçe şiddetlendiriyordum. Vc;

-Beyefendi! dedim. On dakika olsun benim asıl babam olunuz. Serbest görüşelim, fena vaziyetteyim.

Bu on dakikalık müsaadesini aldıktan sonra derhal gülmeye başlayarak;

-Beybaba! dedim, sen de mekteplisin, ben de. Askerlikte astın üstü itimadı birinci şarttır. Bu subay efendi beni görünce, sen nereden geldin be? dedi. Ben de Mektebi Fünunu Harbiyeci Şahane'den alaya çıktım, dedim. Cevaben ne dese beğenirsiniz "Vah vah okumak yazmak bilmiyor musunuz demezmi?" Rica ederim bu sorudur? Harbiye gibi devletin en yüksek mektebinde okumuş bir adamın okuması yazması olmaz mı?

Kolağası gülerek:

-Peki, sen ne cevap verdin? dedi.

-Vardı efendim amma, yağmurdan bozuldu, dedim. Bütün efrat güldü. İşte kabahatim budur.

Kolağası da bir kahkaha salıvererek sordu:

-Senin adın nedir?

Meşhur Kâzım Çanakkale deyince kalkıp boynuma sarıldı:

Yahu sen nereden düştün buraya? Biz senin gıyaben Manastır Harbiyesi' nde ismini duymuştuk. Otur şuraya byakalım, dedi.

Bir de sigara vererek daldık muhabbete. Dışarıda bekleyen subayı unutmuştuk bile.

Tam konuşurken birdenbire ayağa kalkarak, başladım eskisi gibi ağlamaya.

-Ne oldu dedi?

-On dakikalık babalık müddetiniz sona ermiştir, dedim. Kolağası gülerек:

-Ulan Kazım! beni de mi pazara düşürdün? Haydi bari buradan ağlayarak çıkda, dışarıda bekleyen subay sana hakaret ettiğimi san-sın, dedi ve ben de gerçekten ağlayarak çıktım. .

O gece yarısı birisi beni uykudan uyandırdı.

-Haydi kalk! Şimdi tren var, gidiceksin. Bilmem amma, kolağası akşam senin künyeni istedi, okumuş, sen merkezde kalamazmı-sın. Künyenin üstünde Zeki Paşa öyle yazmış. Bu yazıyı kolağası görünce korkmuş, galiba; "yarına kalmasın bu gece ilk trenle sevk edin!" diye emir vermiş, gidiyorsun dedi. .

Ah! dedim. O karavanayı alıp mutfağa gitmeseydim ve kolağasına çıkmamış olsaydım ne Zeki Paşa' nın emri ve ne de asker olduğum meydana çıkmaz, her akşam kaçıp, sabah gelmek üzere müddetimi orduyu hümâyûn merkezinde geçirirdim. Kimsenin de haberi olmazdı.

İdam mahkumları gibi gece saat bir buçukta, sessiz dört askerin muhafazası altında ilk yük katarına bindirilerek, ıssız, hudutsuz, meçhul bir çöle doğru gidiyordum. .

MÜŞİR KÂZIM PAŞA GELİYOR.

Askerliğimin bir kısmını böyle Hicaz hattında geçirdikten sonra, sırasıyla piyadeden tezkere aldım. Yine hatta döndüm sivil memur olarak çalışıyordum. Hatun dağıtım memuru idim. Yani bir vagon dolusu hat malzemesi olarak şubelere dağıtım dağıtım Hayfa' dan Medine' ye gider ve yine dönerdim. Yine böyle bu vazife ile çıkışım da her vakit birbirimizle yaptığımız gibi, Medine' deki arkadaşlara geldiğimi anlatmak ve hazırlık yapmalarını temin etmek için istasyonun birinden şöyle bir servis telgrafı verdim.

"Berayi teftiş geliyorum"

Müşir Kâzım

Medine istasyonu daha yeni açılmış, ciheti askeriye de merkezle ehemmiyetli muhaberesini bu istasyonun doğru telinden yaparmış. Tesadüfe bakınız ki benim telgraf verdiğim gün komutan yaveri de gelmiş, istasyon doğru telinden şifre almakla meşgulmüş.

Ve aksiliğe de bakınız ki, bu muhabereyi temin eden memur da yeni gelmiş, bizim birbirimize çektiğimiz bu gibi hususi ve alaylı telgraflardan haberi yokmuş. Bir aralık memur:

-Yaver bey! diyor; müsaade ederseniz mühim ve acil bir telgraf var. Onu alayım da sonra şifreleri almaya başlayalım. .

Memur bu adı geçen notu almaya başlıyor, tabii yaver de bakıyormuş. Müşir Kazım'ı görünce kimseye bir şey sormadan masadaki şifreleri kaparak koşu koşu gidiyor ve;

-Aman efendim! şimdi telgrafını gördüm Kazım Paşa hazretleri iki saate kadar teşrif ediyorlar, diyor.

Bütün sokaklar süpürölüp sulanıyor ve bir şeref kıtası istasyona gelip diziliyor.

Bütün Arap şeyhleri nişanlarını takmış, bir tarafa toplanıyor. Sözü kısası bütün Medine halkı istasyon civarını dolduruyor. İstasyon memuru da ne olduğunu anlayamıyor o da derhal istasyonu bayraklarla donatıyor. .

Uzaktan tren düdüğü işitilince, askerler selam vaziyeti alıyor, mızıkada Hamidiye Marşı' nı çalmaya başlıyor.

Bir de bakıyorlar ki gelen koskoca bir yük katarı trende ne bir yolcu arabası ve ne de müşirci benzer bir şey yok. Hemen mızıkaı susturuyorlar, yaver de koşarak furluna geliyor, soruyor:

-Kazım Paşa hazretleri sizinle gelmedi mi?

Hemen intikal ederek hiç bozmadan:

-Ha, evet demek telgrafımı vakünde aldınız öyle mi? Gayriresmi geliyorum neden bu kadar zahmet ettiniz?, deyince yaver hemen geri dönerek kumandan vekiline meseleyi anlatıyor.

Bunu yapan Paşa Kazım' dır diyor.

Kumandan fena halde sinirleniyor ve şu kati emri veriyor.

-Çabuk o herifi alınız, vagonun arka tarafından indiriniz, süngülü muhafazasında kışlaya götürüp hapsediniz, Arap şeyhlerine ve ahaliye de, müşir paşa hazretleri yolda diğer bir tarafa gitmek üzere ayrılmışlardır. Ve emnlenize mahsus selamları var, zahmet etmesin-

ler, demiş, dersiniz.

Beni de hakikaten vagonun ters tarafından indirerek bir subay kumandasında bir manga süngülü asker muhafazasında götürmeğe başladılar. Fakat geçeceğimiz yol üzerinde de bütün Arap şeyhleri duruyor ve bana hürmetle bakıyorlardı. Tam bunların ortasına gelince subaya dedim ki;

-Yahu birader efendi! Ben nasıl olsa şu dayağı yiyeceğim. Oldu olacak gel şu Araplara bir de nutuk vereyim hepsi tamam olsun!

Subaydan cevap beklemeden nutuka başladım:

-Esselamü aleyküm ya şeyhül Arap, keyf halckun.

Bunlar da beni müşir paşa zannederek;

-Aleyküm selam ya hazreti başa, ehlen ve sehlen, şerefna diye mukabeleye başlamışlardı ki daha fazla söylemeye vakit kalmadan subayın işaretleriyle askerler, palas pandıras yakamdan tutarak sürüklemeye başladılar.

İşte o dakikadan itibaren istisnasız hepimiz kepezce oluştuk. Kumandan vekili, şahsen beni çok severdi, hatta evladı kadar. Fakat vaziyetin buna tahammülü yoktu.

Halka karşı fena halde mahcup olmuştu. Halbuki bütün kabahat yaverde idi. Anlamadan, sormadan memleketi ayağa kaldırmıştı.

Bir iki saat sonra öfkesi yatmış olan kumandan vekilinin huzuruna çıkarıldım.

Ciddi fakat samimi:

-Yahu, sen ne yaptın? diye sordu.

Hiç bozmadan;

-İyiym efendim siz ne yapınız? deyince kendini tutamayıp gülmeğe başladı ve:

-Ulan ben senin keyifini sormuyorum. Bu yapığın kepezceği

beğendin mi?

-Beyefendi dedim benim zerre kadar kabahatim yoktur. Yaver beyin toyluğu bu hadiseye sebep olmuştur.

-Sen onu bırak şimdi. Senin neren paşa? Ne biçim paşasın böyle?

Yavaşça yanına sokularak:

-Böyle saltanata böyle paşa çok bile! deyince kumandan vekili yerinden fırladı. "işiten olursa jurnal ederler, mahvoluruz" diye korkarak:

-Ulan, sus kerata! çabuk şimdi buradan çık git! ve ilk trenle hemen buradan ayrıl dedi ve yüksek sesle padişaha duaya başladı.

Zavallı şaşırmıştı. Kendi bakımından haksız de değildi. Dedim ki:

-Beyefendi! emriniz başım üzerine. Yalnız bir saat kadar izin veriniz çabukça şehirde yemek yiyeyim, bir de sigara alayım. Şuracıkta ki terzide üç mecediye alacağım var onu da alayım; ve derhal Medine' yi terkedip emrinizi yerine getireyim.

-Hayır hayır olmaz! katiyyen müsaade etmem. Başka türlü muameleye mecbur kalacağım. Şimdi burada karnımı doyursunlar, iki pakette benim sigaramdan versinler, al şu üç mecediye yi de.

Bir saat sonra karnım doymuş, sigaramı ve harcırahımı da almış süzüle süzüle kışladan ayrılmış ve ilk trenle hareket etmek suretiyle kumandan vekilinin emrini yerine getirmiştım.

BİR ORUÇ HİKAYESİ

Bir tarihte, Hayfa' da malzeme ambarı katibi bulunuyordum. Çalıştığım ambar, merkez binasına uzak ve makaslardan da dışarda idi. İşte bu uzaklık dolayısıyla her sabah işe giderken merkeze uğrar, emir telakki eder öyle ambara giderdim.

Sıcak bir Ramazan günü gene bu suretle ambara giderken canım fena halde sigara içmek istedi. Fakat nasıl içilir? Ya birisi görürse rezil olmak işten bile değildi.

Düşündüm, her halde deniz kenarından gidersem kimse görmez rahat bir sigara içerim dedim. Deniz yolunu takibe başladım. Sigaramı da yaktım tam dumanını üföreceğim sırada kayıkların arasından ani olarak bir imam çıkmaz mı?

-Eyvah! dedim? Şimdi yandım. Duman ağzımda yürüdüm tam imamla bir hizaya gelince, bir de ne göreyim? zavallı imam da ağzındaki simidi henüz yutamamış, avurdu şiş kıpkırmızı olmuş, nerede ise boğulacak.

Her ikimizde de yabancılık kalmamıştı. Yavaş yavaş ağzımdan dumanı çıkarmağa başladım. İmam da simidi kazasız yuttu. Yalnız imam; "aman kimseye söyleme!" demek ister gibi boynu bükük, mahzun yüzüme bakıyordu. Göz göze selamlaşarak ayrıldık.

Aradan bir kaç gün geçmiş bir akşam iftar saatinde çarşıda birkaç sofunun ellerinde tesbih, okuyarak gittiğini gördüm.

İyice dikkat ettim; en önde yürüyen bizim simit düşkünü meşhur hoca değil mi?

Hemen yanına sokularak:

-Hoca efendi hazretleri! dedim. Sizden dini bir mesele soracağım. Bir insan Ramazan günü simit yerken, ağzında sigara diğer bir oruç yiyenle karşılaşsa, acaba bu iki günahkardan hangisinin kabahati daha büyüktür?

Hoca karşısında beni görünce afallaştı. Ne söyleyeceğini şaşır-
dı, fakat kendini çabuk toparlayarak dedi ki;

-Her ikisi de günahkârdır. Yalnız simit yiyen için aranacak nokta şu ki; acaba bu adamın şer'i bir mazereti var mıdır? Yani oruç tutmamasına sebep nedir? Fakat sigara keyif vericidir. . Yani keyif için içiyor demektir. Bunun günahı çok büyüktür ve affa da mazhar olamaz.

Şaşırdım kaldım. Göz göre göre hoca kendini günahıtan temize çıkarmıştı. Dayanamadım, kulağına eğilerek;

-Çok yamansın hocam! dedim. Ha senin imamlık, ha benim pa-
şalık, ne yaparsan nafîle! Yarın cehennemde görüşürüz. Ve ayrıldım,
aklıma geldikçe hala gülürüm.

YAŞASIN ADALET

Bu ambar katipliğinde maaşım pek azdı. Bekardır diye aldırın bile yoktu. Bir sırası gelip de kimseye de açamıyordum; fakat fırsat gözlemiyor da değildim.

Bir öğle vakti merkezden telefonla şu emir verildi:

"Cülusu hûmâyûn için istasyon önünde takı zafer takılacak ambarınızda mevcut levhaları şimdi muayene ediniz. Bunlardan tamiri mümkün olanlarını ambarda yaptırınız, olmayanlar varsa ressam vasıtasıyla diğer muşambaya çekirmek üzere şimdi merkeze getiriniz."*

Derhal hepsini muayene ettim. Yalnız bunlardan *adalet* levhasının tamiri mümkün olmadığını görerek beraberime aldım. Merkeze geldim. Odada reisten başka birkaç kişi daha oturuyordu ve bunların hepsi beni iyi tanıyordu. Yalnız reis beyin hakkımda hiç malumatı yoktu. İçeri girdim.

-Beyefendi! dedim. Zafer takına takılacak levhaların muayenesiyle bunlardan tamiri mümkün olmayanlar varsa merkeze getirip ressam vasıtasıyla diğer muşambaya çekilmesi hakkındaki emirlerinizi aldım. Bunlardan hürriyet, müsavat, uhuvvet ** levhaları tamir edilebilir ve ambarda yapılacaktır. Elimdeki levhayı açarak, fakat *adalet*'in iler tutar yeri yok.

(*) Padişahın tahta çıkması

(**) Özgürlük, eşitlik, kardeşlik.

Odadakiler başladılar gülmeye. Fakat reis beni iyi tanımadığı için ne söylediğimi iyice anlamamış olacak ki gayet sert:

-Çık dışarı! dedi ve çıktım. Ambara giderken, her halde yanındakiler reise kim olduğumu ve her halde bir şey istemek için bu hareketi yapmış olduğumu anlatmışlar olacak ki, arkamdan koşan odacı, reis beyin tekrar beni istediğini haber verdi. Odaya girdiğim vakit hepsinde hafif gülmeler seziliyordu. Reis bey;

-Biraz evvel levhalar hakkında vermiş olduğun izahatı harfi harfine tekrar dinlemek istiyorum, dedi. Yukarı da söylediğim gibi tekrarladım. Yalnız adalet kelimesini o kadar acıklı, o kadar hazin söyledim ki, odada umumi bir kahkaha koptu.

İkinci günü de merkezden şu emir geldi:

"Tamirat ambarı katibi Kazım Efendiye; vazifenizde gösterdiğiniz gayret ve ambar kayıtları ve eşyasının düzeni başkanlıkca takdire değer görülmüş olduğundan, maaşınız 250 kuruştan 500 kuruşa çıkarılmıştır. Gayretlerinizin devamı tavsiye olunur."

Buna karşılık cülus gecesi, irili ufaklı tedarik ettiğim 20 kadar mahalle çocuğuna para vererek reisin kapısı önünde avazları çıktığı kadar; "Yaşasın adalet" diye tam bir saat bağırıttım. Kovulmamıza rağmen sebat edip bir altın lira almadan sokak kapısını terk etmedik. .

ACELE MEKTUP

Bayram münasebetiyle, Hayfa' dan Şam' a gelmiş, dönüyordum. Bindiğim vagona Hayfalı bir tüccar gelerek dedi ki:

-Çok rica ederim paşam. Sen nasıl olsa akşama Hayfa' ya çıkacaksın, ne kadar zahmetse geçerken şu mektubu bizim mağazaya bırakırsınız. Çünkü postaya versem ancak ertesi günü alırlar ki, bu bizim işimize gelmez. Malum ya piyasa mesecisi. Bizce bir saniyenin bile kıymeti çok büyüktür. Namusunuzla emanet ediyorum.

Gayet ciddi;

-Efendi, efendi! namusa emanet edilen herhangi bir şeyin vaktinde yercine varacağından şüphe etmemeniz lazımdır. Özellikle ben. . dedim.

Trenimiz hareket etti. Bu namus mukavelenamesinden takriben beş saat sonra Der' a istasyonununa gelmiştik. Ortalıkta bir fevkaladelik göze çarpıyordu. Sordum; "evet " dediler. Bu gece büyük bir düğün var ve şayet kalırsam çok eğleneceğimizi ilave ettiler. Düşünmeden trenden indim ve kaldım. Üçüncü günü Semah istasyonuna geldiğimde Taberiye' de de mühim bir sunnet düğünü olduğunu duydum; iki gün de orada kaldım. Sözün kısası aluncı günü salimen

Hayfa'ya gelmiş bulunuyordum.

Aradan epey bir zaman geçmiş, bir sabah vazifeye gelirken, istasyon karşısındaki gazino önünde kimi göreyim? Şam' dan mektup gönderen tüccarla Hayfa' da mektubu alacak olan oturmuş hararetili hararetili görüşüyorlar. Hemen, aklıma cebimdeki parçalanmış mektup geldi, derhal çıkardım ve gönderen adama hitaben;

-İşte birader, dedim. Gönderdiğin mektubu gözünüzün önünde sahibine veriyorum. Sonra vermedi falan deme canım sıkılır.

Diğerine de dönerek;

-Al azizim; bu mektubu sana bu zat gönderdi. Sonra almadım falan deme, üzülürüm ve sorumluluğu kabul etmem ha!. diye çıkıştım.

Sonra her ikisine birden;

-Arkadaşlar! dedim. İnsan zararın neresinden dönerse kardır. Allah göstermesin ya bu mektup, bir sene cebimde kalsaydı ne yapardınız? Şükredin gene talihiniz varmış.

Gayrı ihtiyari her ikisinde de bir kahkaha koptu, zaten biz senin vaktinde bu mektubu götürmeyeceğini biliyorduk, hemen arkandan telgrafla piyasayı mağazamıza bildirdik. Eğer mektup vaktinde yerine giymiş olsaydı hiç kıymeti kalmazdı. Çünkü mektubu postaya değil, Paşa Kazım' a vermiştik.

Fakat ben gene;

-Siz ne söylerseniz söyleyin. Ben vazifemi gözünüzün önünde ve emniyetle yaptım ya. . Onunla iftihar ederim, dedim. Bu işe hem onlar güldü, hem de bendeniz..

BİR AŞURE HİKAYESİ

Yine Hayfa'da beş bekar, mahalle arasında bir ev kiraladık, sabahları vazifeye gidiyor, akşamları da gece yarısına kadar sonsuz cümbüş ve eğlenti ile vakit geçiyorduk.

Bir akşam genc rakımızı içmiş, yemeğimizi yemiştik ki-o gün Muharrem'in* onuncu günü imiş- yakın komşulardan koca bir karavana aşure geldi. Fakat bir kaşık bile yiyecek micalimiz yoktu. Oturduğumuz evin teşkilatı ise bir birine geçer üç odası, birinci oda ise misafir odası ki arkadaşlardan ikisi burada yatıyordu. Orta oda hem sandık hem de iki arkadaşın yatığı oda, üçüncü oda da hem mutfak, hem de benim yatığım yerdi. Allah itibardan düşürmesin!

Bu sırada aramızdan birisi ayağa kalkarak.

-Arkadaşlar! dedi. Şimdi bu aşureden kimsenin bir kaşık bile yiyecek hali yok. Çünkü patlarız. Yalnız şunu düşündüm. Sabaha kadar bu aşureyi içimizden kimseye emanet edip odasına bırakamayız. Eğer münasip görürseniz karavanayı mutfaka koyalım; hepimizde bir odada ve bir hasırın üstünde, ayaklarımız birbirine bağlı olarak yatalım. Şayet içimizden birisi kalkıp yemek isterse, derhal duyar, mani oluruz.

(*) Kamer takviminin birinci ayı, aşure ayı Müslümanlıktan önce bu ayda savaş haram olduğu için muharrem adı verilmiştir. Bu ayın ilk on gününde, Kербela vak'asının yıldönümü olarak yas tutulur ve onuncu günü de aşure pişirilir.

Hemen ayağa kalkarak itiraz ettim:

-Hayır mümkün değil arkadaşlar ! Ben şimdiye kadar mademki mutfakta yapıp kalkıyorum, gene mutfakta kalacağım. Aşure ise insan değil yemektir. Onun da yeri mutfaktır.

Tabi kimse emniyet edemedi ve razı olmadılar. Neticede hepimiz hasırın üstünde yatmağa karar verdik. Her gece geç vakte kadar uyuyamayan arkadaşlar, bilmem neden o akşam fevkaladeden esniyor, hepside uykusuzluktan torba yoğurdu gibi süzülüyordu, hatta ben bile.

Sözün kısası erkenden uyumak için hasırın üstüne dizildik ve ayaklarımızı da benim uzun kırmızı kuşakla bağtayararak yatık.

Aman ne horlama !

Aradan cpeyce vakit geçmiş, kimsede ufak bir hareket yoktu. Ya-vaşca başımı kaldırdım, ayaklarımı hissettirmeden nasıl kurtaracağımı düşünürken, karşımda bir baş daha doğruldu, ve birbirimize elle sus işareti veriyorduk. İki dakika geçmemişti. Beş kafada kalkmış hep birbirine sus işaretini tekrarlıyordu.

Bunu uzun kakhahalar takip etti. Tek ayak üzerinde ayağa kalkabildim. Dedim ki:

-Arkadaşlar bu aşure mutfakta sağ kaldıkca bize burada rahat huzur yok. Kalkın şunu namusumuzla temizleyelim de herkes insan gibi yatağında uyusun.

Zaten hep aynı fikirde oldukları için:

Yaşa paşam, yaşa gördün mü insan adamı? dediler.

Beş dakika geçmeden ayaklar serbest, aşure ortaya konmuş, yalnız kaşık şıkırtısından başka bir ses duyulmuyordu.

Neticede, birbirimizden fazla yiyelim diye o kadar yemişiz ki, ertesi günü arkadaşlardan dördü tedavi altına alındı.

Ben ise vazifeye gitmiştim. Çünkü onlar tonla aşure yiyip yatmışlar, fakat bendeniz, tam üçbuçuk saat mutfakta gramofonu kurarak zeybek havası, bahriye çiftetellisi oynamıştım. Midede aşure mi kalır?

PAŞA HARP GEMİSİNDE

Suriye kaybedilmiş, artık hiç bir taraftan kendilerine iş verilme-
yen benim gibi bir çok Türk memurları gün geçtikçe sefaletle doğru
sürükleniyordu. İşte bu sıralarda eski tanıdığım ve oldukça paralı bir
kaza kaymakamıyla Şam'dan Beyrut'a gelerek buradaki Türk memur-
larını İstanbul'a götürecekt ilk vapuru beklerken sefaletle mücadeleye
devam ediyorduk.

Geleli üç ay kadar olmuştu. Bir sabah şu havadisi duyduk:

"Yarın akşam büyük bir Fransız harp gemisi gelip üst tabakaya
mensup Türk esirlerinin ilk kafilesini alıp İstanbul'a götürecekt"

Artık durulacak zaman değildi. Ne yapıp yapıp bu vapura gitme-
nin çaresini bulmalıydim.

Vakit kaybetmeden bu ilk kafilenin bulunduğu pansiyona gide-
rek ricada bulundum:

-Beyefendiler!Dedim. İşittiğime göre yarın akşam bir Fransız
zırhlısıyla İstanbul'a gidecekmissiniz. Tabi ben burada kalacağım.
Eğer 15 gün daha bu vaziyette kalırsam gideceğim yer doğru huzuru
rabbialemindir. Eğer sizce de uygun ise beni de kafilenizi alınız;yolda
güle oynayaçok iyi vakit geçiririz, hem de bir hayatı kurtarmış olursu-
nuz.

Hep birden:

-Vallahi doğru söylüyorsun;Çok uygun dediler.

Derhal, vakit geçirmeden listeye ismimin geçirilmesi için Fransız makamlarından kayrılmam istenmişti.

İsmimin Paşa Kazım olarak yazdırılması, Fransızların bunu (General Kazım) diye tercüme ve listeye geçirilmesine sebep olmuş, fakat hiç kimse bunun farkında değildi.

Ertesi günü öğle vakti hakikaten dört bacalı muazzam bir kruvazötün liman dışına demirlemiş olduğu görüldü. Herkeste bir sevinç ve bu listeye dahil kişilerin birer ikişer gemiye gittiği görüldü. Genellikle para kullanmadığım için bir sandala binecek kudrette değildim. Ve kimseye de bir şey söylemiyordum. Mütemediyen liman boyunda bir aşağı bir yukarı piyasa ediyor ve bir vasıta kolluyordum.

İkinci vakti olmuş artık zırhlının gitmek zamanı çok yaklaşmıştı. İşte bu sırada , yanıma iri yarı bir Beyrut'lu gelerek dediki :

-Ya başa, ihtimal sen beni tanımazsın ? Fakat biz seni çok iyi tanır ve severiz. Senin hatırına gelmez. Bir tarihte Medine'ye iki vagon deve yemi götürüyordum. Amman istasyonunda başka tüccarlar düşmanlık olsun diye tekerleklerine toprak atıp, vagonlarımı bıraktıracaklardı. Tanımadığım halde sana müracat ettim, sende oradaki memurlara söyledin hemen tamir ettiler ve vagonlarımın da vaktinde yercine gitmesine büyük yardımınız oldu. Yani senin himmetinle para kazandım. Şimdi sana son bir kez hizmet etmek isterim, emret.

-Vallahi efendi birader, dedim; Ben vazifemi yapmaktan başka bir şey yapmamışımdır. Bir başkası da müracat etmiş olsaydı aynı vazifeyi yapardım. Yalnız bir sandal bulamadım, şu gemiye kadar bir kayık tedarik eder, beni gönderirseniz en büyük yardımı yapmış olacaksınız.

Adam yanımdan ayrıldı. On dakika sonra dört çift gayet şık bir sandal emrime verilmişti. Veda edilip ayrıldım.

Yalnız karadaki esaretim sona ermiş deniz esirliği başlamıştı. Aç ve parasız olmama rağmen kıyafetim çok iyi idi. Gemiye yaklaşırken baktım bizim valiler ve yüksek rütbedeki sivil memurlar güverteye oturmuş konuşuyorlardı. Daha doğrusu beni bekliyorlardı.

Birde benim, dört çift sandal ile paşalar gibi kurulmuş geldiğimi görünce hepsi yerlerinden fırlayarak-alay olsun diye- göğüslerini kapayarak saygı duruşunda oldukları yerde beni karşılamaya hazırlanmışlardı.

Nasıl yapmazlar ? Böyle bir deniz seyahatinde vakit geçirmek için benden iyi arkadaş mı olur ?

Sandalım gemiye yanaşır yanaşmaz kayıkçılar bir cemile olmak üzere kürklerini havaya kaldırmak suretiyle veda nezaketini göstermişti. Tabi bu vaziyet bütün gemi mürettebatının nazarından kaçmıyordu.

Merdivenleri bir paşa gururuyla yavaş yavaş çıkarken son basmakta küçük bir subay resmi selamı ifa etti. Vc gemiye girince de bütün subaylar aynı saygıyı gösterdiler..

Artık bekledikleri general gelmişti. Hemen önüme bir küçük subay geçerek yol gösterdi ve arkadaşlarımin yanına götürdü.

Hem sevinçten hem da alay olsun diye hepsi hürmetle elimi sıkı. Süzüle büzüle hatırımlı sordular. Mukabilinde iltifat ediyordum.

Artık vakit gelmiş, vapurda harekete geçmişti. Bu sırada gene yanıma aynı küçük subay gelecek:

-General, kamaranızı göstermek üzere emir almış bulunuyorum, buyurunuz demez mi?

Benden başka kimseye, bu kadar fazla ehemmiyet veren yoktu. Hiç bozmadan ayağa kalkarak arkadaşlara bir selam verdikten sonra, yavaş adımlarla subayı takibe başladım. İpince dar, geniş bir çok yerlerden geçerek bana tahsis edilen Generallere mahsus kamaranın önünde durduk. Kamaranın önünde duran ayrıca bir nöbetçide resmi selamı ifa etmişti. Generallik bu!

Böyle şeylere çok dikkat ederim. Gösterilen kamaraya girdim. Kamara değil, en lüks bir otelin birinci sınıf bir odası. Cibinlikli muhteşem bir yatak, yanında komodinin üstünde de resimli bir çok Fran-

sızca gazeteler. Masa üstünde hiçde hoşuma gitmeyen(!) kocaman bir sürahi halis Bordo şarabı. Yanında ki bölmeyi açtım, güzel bir banyo dairesi ve yanında istirahat salonu.

Artuk burada rahat edebileceğimi kestirmiştim. Arkadaşlarımın ne olduklarını düşünmeye vaktim yoktu. İşe bakınız ki vakti kerahat* gelmişti. . İçim sürekli eziliyordu.

İlk işim banyo almak olmuştu. Kapı vuruldu içeriye bir garson girerek masa üzerinde bir yemek servisi yaptı. Su yerine de Bordo şarabı dolu sürahiyi servise ilave etti. Meram anlatacak kadar Fransızca konuşmaklığım işime yaradı. Çünkü bu yemek servisine bakan adam bir şişe viski bulup getirmişti, viskiyi içtim. Yemekle beraber üç bardak da şarabı çekince, nasıl yattığımı tarife gerek yok. Ancak ertesi günü öğle vakti kendime geldim.

Hayatım düzene girmişti. Sabahları banyo, kahvaltı, gazete okumak, yemek, uyku. Sözüün kıyası bir hafta içinde fıstık gibi olmuşum.

Bilmem kaçınıcı günü Çanakkale'den telsizle, vapurun mevcudunu İstanbul düveli itilâfiye** ve Osmanlı crkanı harbiyesine bildirmişler. Gemide bir de General olduğunu söylemişler.

Tabii bunlardan bizim habercimiz yoktu. Ertesi günü sabahı bu koca harp gemisi İstanbul'a gelmiş, durmuştu. Biz de umumiyetle güverteye çıkarak güzel vatanımızı sevinç gözyaşları arasında seyretmişdik. Büyük bir motor indirildi ve arkadaşların hepsini onun içine doldurdular. Bende aralarına karışmak istedim, bir küçük subay önüme çıkarak:

-General! sizi diğer bir hususi motorla dışarı çıkaracağız, öyle emir aldık, dedi.

(*) Akşamcılarının içkiye başlama zamanı.

(**) İtilaf devletleri (İngiltere, Fransa, İtalya)

Kendi kendime :

-Eyvah dedim;şimdi bütün kepezcikler meydana çıkacak. Ya beni ciheti askeriyece teslim ederlerse ne yaparım?Öyle de oldu ya. . . Yanımda gene küçük bir subay olduğu halde bir motora binerek gemiden ayrıldık. Rihuma yanaştığımız zaman Düveli itilâfiye polisleri dizilmiş, selam vaziyetinde duruyordu. Motordan çıktım. Hiç bozmadan selam vererek, orada hazır bulunan otomobile binip on dakika sonra bir İngiliz polisi refakatinde meşhur Arapyan Hanı önünde durduk. Beni bilmem kaçınıc katta bir odaya misafir ettiler.

Bütün neşem kırılmıştı. Buradan nasıl kurtulacaktım?Osmanlı erkânı harbiyesinden benim hangi paşa olduğumu anlamak için gönderilen erkânı harbiye yüzbaşısı Sinoplu Ahmet Bey -otuz küsur sene evvel baytar rüştiyei askeriyesinde sınıf başçavuşluğu yapan bir arkadaşımı- İçeri girip beni görünce, gayri ihtiyarı uzun bir kahkaha salıvererek dedi ki:

-Ulan paşa sen misin?Hay allah cezanı versin!Ulan ne yaptın? Bütün erkânı harbiyeciyi alt üst ettin. Hangi Kazım Paşa diye düşünüp durduk.

Haydi biz ne işe ! Fakat Fransız, İngiliz, İtalyan zabıtasını ne yapacaksın?

Ağlar vaziyette;

-Kuzum Ahmet Bey ! Dedim, sen söyle. Benim nerem paşaya benziyor? Bunlarda hiç mi zeka yok yahu? Mamafih çok nazik adamlar vesselam! Ben kendilerinden çok memnunum. Nemelâzım çok itibar ettiler. Üç aydır çıktığım sefaleti bir haftada unuttum. Kendilerine söyleyiniz. Eğer isterlerse gene bu vaziyette geri götürsünler. Olmazsa ben bu adamı tanırım delidir, dersin;döverler kovarlar, çünkü başka çare yok.

Yüzbaşı dışarıya çıktıNe söylediğini bilmiyorum, bir kahkaha koptu. Yabancı subaylar birer birer odaya giriyorlar gülererek çıkıyorlar. Hatta bir kaç poz da resmimi aldılar. Sonra hepsi birden odaya

girdiklerinde yüzbaşı Ahmet Bey dediki:

-Kazım, seni doğrudan doğruya Fransız bayrağını aldattı, diye itham ediyorlar. Ben senin ne olduğunu, eskiden tanıdığımı ve fena hiç bir düşüncede olmadığını temin ettim. Seni affedecekler, yalnız bu hadiseyi kimseye söylemeyeceğine dair namusun üzerine söz vereceksin.

Hemen ayağa kalkarak fesimi çıkardım ve esas duruşumu alarak şu teminatı verdim:

-Bu işi bilmeyerek yaptığımı ve sonunun böyle olacağını bilseydim kesinlikle yapmayacağıma ve bundan böyle de Fransız harp gemisiyle seyahat etmeyeceğime namus ve şerefim üzerine söz veriyorum.

Artık Ahmet Bey'in bu sözü nasıl tercüme ettiğini söylemeğe lüzum yok. Hemen subayın birisi başımdaki fesi kulaklarıma kadar geçirerek, burnuma da bir fiske vurup odadan kovdu. Arkamdan aptal diye bağırdıklarını duydum. Hâlâ gülerim. Acaba bu hareketim aptallık mı yoksa bir zeka eserimi ? Onu okuyanlar takdir etsinler.

PAŞA ŞOFÖR

Suriye'den İstanbul'a geledi epeyce zaman olmuştu. İşsiz güçsüz dolaşıyordum. Bir gün ada vapurunda hali vakti yerinde, eski ahbablardan biri beni görerek:

-Paşam, dedi, zannedersem şimdilik hiç bir işle meşgul değilsin. Tabii canın sıkılır, eğer arzu edersen seni Beyoğlu'nda Ağa Camii'nde taksi otomobillerinin birisine şoför muavini olarak verdireyim. Az zaman içinde hem sanat öğrenir, hem de vakit geçirmiş olursun.

Hiç ümit etmediğim halde bu kadar alâkadar oluşuna teşekkür ettim. Sözün kısası 50 kuruş gündelikle Abidin namında bir şoföre muavin olmuşum.

İyi çocuk olduğu için çalıştım. İki ay içinde de otomobil kullanma kabiliyetini kazandım. Ve Abidin de buna kanaat getirmişti. Her gün akşama kadar beraber çalışıyor, akşam olunca ustam "yeni evli olduğu için" evine çıkıyor ve bana diyordu ki:

-Sen nöbet bekle, şayet müşteri çıkar yakın bir yere gitmek istersen, sen git ve alacağın para da senindir. Yalnız çok dikkatli olmak şartıyla ha!

Bir soğuk kış gecesi nöbetliyim. Kar bütün şiddetiyle yağıyor, insanın nefesini kesiyordu. Bereket versin benim otomobil açıktı, da,

istediğim kadar üşüyor ve lüzumu kadar da soğuk alabiliyordum.

İşte böyle bir kış gecesi idi. Sabaha karşı bir müşteri gelerek;

-Arkadaş! dedi; beni Şişli'ye kadar götürüp getireceksin. Biraz hava alacağım.

Bu sırada iki arkadaşı daha gelerek, üçü de arabaya bindi. Taksim istikametinde yola çıkuk. Tam Taksim'i geçmiştik, bunlardan biri şu emri verdi:

-Şoför arkadaş! dedi. Sen iyi bir adama benziyorsun biz sana dur dediğimiz vakit derhal durup arabayı çevireceksin. Ve makina da sürrekli çalışacaktır. Biz beş dakika için bir yere gidip geleceğiz ve gelir gelmez en son süratle Tünel istikametinde yol vereceksin. Ufak aksi bir hareketin canına mal olur. Bunu aklından çıkarma!

Bu beklenilmeyen ani tehditten fena halde ürkmüştüm. Olur ya? Acaba bir cinayet falan mı yapacaklar. Burası İstanbul, ancak uymayada mecburdum.

Emredilen noktada durdum. Bunlardan birisi paltosu altında bir küçük torba içinde, besili kocaman bir Van kedisi çıkararak arka ayakları ve kamı hizasından bir ip geçirdi ve güzelce bağladı. Kedi güc zabtolunuyordu. Birisi gözcü kaldı, diğer ikisi ileri doğru gitti. (bu meselenin 25 sene evvel olduğuna nazaran*) ortada başka görünende yoktu. Şafak da söküyor, kar aynı şiddetiyle yağıyordu.

Bu iki kişi münferit bir apartmanın önünde durdular ve etrafı kolladılar. Bir mani olmadığını görünce içlerinden birisi elinde tuttuğu Van kedisini öyle maharetle fırlattı ki, kedi üçüncü kat penceresinde, karla temizlensin diye aşağıya sarkıtılmış küçük fakat kıymetli bir haliya tınaklarını geçirdi. Aşağıdan hafif hafif ip çekildikçe, kedi bütün kuvvetiyle haliya sarıldı. Ve gene öyle maharetle ip çekildiki, iki saniye sonra kediyle halının yere düşmesi bir oldu. Şaşırdım kaldım. Kediye yol verdiler ve otomobile gelerek:

(*) Anıların 1944' de basıldığı dikkate alınmalıdır.

-Haydi şoför! En kısa yoldan bütün süratinle Tünel, diye bağırdılar.

On dakika sonra Tünel'e gelmiş, kibar yolcularım da inmişlerdi. Kediye pencereye atan herif nazik ve kibar bir tavırla:

-Arkadaş, dedi. Al şu 15 kağıdı da akşama bira içersin.

Ve üçü de kaybolup gittiler. Ah şimdi nerede böyle namuslu halı tüccarları.

İSTANBUL'DAN ANADOLU'YA

920 senesi Haziran ayının 19' uncu günü küçük bir Yunan vapuruyla İstanbul'dan Mudanya'ya geçmiş, oradan da Bursa'ya gelmiştim. Her vakit olduğu gibi, para kullanmadığım için ayağımdaki *maşiyen* markalı pabuçlarıma binerek Bursa'dan Karaköy'e ve oradan da Eskişehir'e gelmiştim. Şimdiki mesleğimde vazife alarak çalışıyordum.

Bir gün Ankara'da resmi bir müsamere verileceği bildiriliyor ve benim de mutlaka katılmam bir mektupla rica ediliyordu.

İki gün sonra Ankara'ya giderek Müsamere Heyeti Reisi Erkanıharp Manavoğlu Nevres'ten malumat istedim. Dedi ki:

-Bu müsamere hemen hemen resmi mahiyette olacaktır. Davetliler, Ankara'nın en seçkin simalarıdır. Hatta Mustafa Kemal Paşa hazretleri de teşrif edeceklerdir.

-Yahu Nevres Bey ! dedim; vakit dar, bana verilen rol nedir? Ben ne yapacağım? Sonra kezafe olmayalım.

Gülerek:

-Yahu, paşa! dedi. Sana da mı rol tarif edeceğiz. Ben sana haydi

dedim mi . Şanoya* çıkar ağzına gelen saçmayı söylersin olur biter.

-Peki ama rakı yasak, bir dirhem bile bulamıyoruz. Böyle ayık kafayla insan doğru laf bile edemez.

Koluma girdi, şanonun arka tarafında hazırlanmış gizli çilingir sofrasına oturttu. Kimseye bakmadan susuz, mezesiz yarım su bardağı rakıyı çekince, dünyanın bütün saçmaları toplanmış,, çıkmak için kafamı palatacak ve parçalayacaktı.

Rol sırası gelmişti. Kendime çeki düzen vererek şanoda vaziyet almış duruyordum. Daha ilk zamanlar olduğu için çok kişi beni şahsen tanıımıyordu. Fakat ismim yabancı değildi. Salonda çıt yok, herkes ehemmiyetle verilecek konferansı bekliyordu. Yerden kandilli bir temenna** ederek sözce başladım:

-Beyefendiler! dedim. Konferansıma başlamadan önce konu hakkında birkaç kelime söylemek istiyorum.

Hayatta bulunan insanlar sağ kalırlarsa kendi mevcudiyetini, çetin muhakemelerle tehdit eder ve mihnet safhaları arkasında tesirini gizli tutar. Yani mesleki hayatın inkişafına taarruz etmekten asla çekinmezler.

Masanın üstünde duran bardaktan su içerken, etrafı tetkik ediyordum. Bilhassa oraya şeref veren Mustafa Kemal Paşa'da bu konferanstan bir mana çıkaramayınca, arkalarında duran yaverlerine benim kim olduğumu sordular. Her halde kendilerine ismim yabancı gelmemiş ve bu saçmalardan zevk almış olacaklar ki, sözlerime devamımı arzu ettiklerini vaziyet ve tebessümlerinden anlaımışım.

Salonda bulunanlar ise, hep birbirlerinin yüzüne bakıyor, tavırlarıyla, "bu adam ne söylüyor? " demek istiyorlardı.

(*) Sahne

(**) El ile selamlama

Paşanın bu isteğini görünce daha heyecanlı ve daha yüksek sesle devam ettim:

-Caniye gelince, tarihi milattan yarım saat evvel keşif olunamayan Washington Nahiye Müdürü Hacı Osman Efendi tarafından derhal tekaüde sevk olunmuş ve harcırah alamadığı için de iş'ar-i ahirc* kadar idam cezasıyla taltif edilmiş bulunuyordu.

Arkadan bir ses yükseldi:

-Yahu biz bu konferanstan bir şey anlamıyoruz!

Hiç bozmadan:

-Evet hakkınız var, ben dahi birşey anlayamadım dedim. Perde de kapanmıştı. Dışarda bir uğultu başladı. Hemen Nevres şanoya çıkarak:

-Beyefendiler bu saçma konferansı veren zat, herkesin tanıdığı veya tanıyacağı meşhur Paşa Kazım' dır deyince kahkaha koptu ve umumi arzu üzerine tam birbuçuk saat daha alabildiğime saçma söyledim. Eğer yarım saat daha bu saçmalar devam etseydi, istidadı olanlardan bir çok kişinin aklını oynatacağı şüphesizdi. İşte o gecemdir ki sevgili Atatürk' ün aşinalığına, iltifatına ve teveccühüne mazhar olarak mutlulandım.

O günden itibaren her nereye gittiysen, maiyetinde bulunmakla övündüm.

(*) En son bildirilecek habere.

SEYAHAT I

İlk olarak maiyetlerinde bulunduğum gün özel katarla Ankara'dan çıkılmıştı. Atamızın o gün çok sinirli ve canının sıkın olduğunu duyduk. Belki bir neşe veririm emeliyle huzurlarına girebilmek fırsatı gözlerken, çağrıldığı haberi gelmişti. Derhal huzurlarına çıktığımda oturmamı emir buyurdular ve ilk soru olarak "Siyasette ne var, ne yok?" dediler.

-Paşa hazretleri! dedim. Bu gün yer küre dışında bulunan bütün hükümetler, siyaseten Kamçatka Yarımadası fen heyetine karşı bulunmaktadır. Çünkü hane kirasını vermek istemeyen bu kadının çarşafı yeşil renkte olduğundan, merhumenin bir canı olarak gösterilmesi lazım gelirdi ki, maaleessüf bu yapılamamış, hadise etrafında yalnız bir maaş vermek suretiyle idam ettirilmiştir.

Artık paşamız gülüyor ve hiddeti de geçmiş bulunuyordu. Buyurdular ki:

-Bir şişe şampanyamız var, şunu içiverelim.

İki dakika sonra masaya iki boş bardakla, açılmış bir şişe şampanya konmuştu. Bu manzarayı görünce kendi kendime;

-Aman yarabbi aylardan beri bir kadch rakı bulamazken, şimdi şampanya ha ... Bu ara bilmem nereden aklıma geldi; hiç münasebeti yokken :

-Teşekkürler ederim, efendim. Bendeniz böyle adi içkilere zevk alamam. Halis kuyu suyundan başka bir şey içemem, diye bir şey söylemiş bulundum. Keşke söylemez olaydım!

Gülerek dediler ki;

-Tabiattan bahs olunmaz; bu bir zevk meselesidir. Vc ayıp da değildir. Siz hikayelerinize devam ediniz.

Derken bir garson çağırarak bir şeyler emrettiler. Vc biraz ysonra da durulmayacak bir istasyonda trenimiz ani olarak durmuştu. Tabiidir ki, dışarı ile alâkadar olamazdım. Acaba neden durmuştuk? Trenimizin tekrar hareketininden sonra önüme içi kuyu suyu ile dolu koca bir maşraba ile yanı başıma da içi gene bu sudan dolu bir kova konulmaz mı! Yan gözle kovaya bakukça bu bana adeta 25 tonluk sarnıç gibi görünüyordu. Kendi kendime;

Be hey budala , laf mı bulamadın! Şimdi bir kova kuyu suyunu iç de aklın başına gelsin, diyordum.

Atatürk emrettiler:

-Hadi bakalım. İşte arzunu yerine getirdik. Sakın bitir diye de korkma; afiyetle hepsini içebilirsin. Fazlasının temini de kolaydır, diye iltifatla kadchi kaldırdılar.

Ben de maşrabayı iki elimle kavrayarak ağzıma götürdüm, fakat yutulur mu! Yalvarır vaziyette "Arık içirmeyin!" demek ister gibi boynumu bükmüş süzüle süzüle bakıyordum.

Tekrar içmemi emrettiler; yudum yudum, düşünce düşünce, istemeye istemeye zorla maşrabayı yarılayabildim. Nihayet maşraba bitti, fakat ben de bitmişim. Karnım da gerildikçe gerildi. Adeta izci trampetine dönmüştü. Bir şişe şampanya daha emir buyurdular.

-Paşa hazretleri! dedim; müsaade buyurunuz da arkadaşlarımla

helalleşeyim ve aile adresini de vereyim. Çünkü zatı devletleri ikinci şişeyi bitirene kadar benim de bir maşraba daha kuyu suyu içmem lazım. Eğer böyle olursa bendeniz münââdenizle, doğru huzuru rab-bilâlemini boylarım.

Uzun bir kahkahadan sonra:

-Peki, al şu şampanyayı da midendeki kuyu suyu ile değiştir. Bir daha da boş bulunayım deme; sonra tenekesiyle içirirler ha!. . dediler.

Hemen şişeyi alarak bir hamile kadın yürüyüşüyle dışarı çıkar-ken arkamdan kahkahalar yükseliyordu. Artık paşamın neşesi de gel-mişti. Zaten maksat da bu değil miydi?

SEYAHAT II

Gene bir gün, özel trenle Konya istikametinde ilerliyorduk. Gece yarısı olmuştu. Ani bir haber:

-Şimdi Paşa hazretleri istiyorlar

İki dakika sonra huzurlarında idim. Yalnız ortada dönen konuyu kavramak ve ona göre cevap hazırlamak lazımdı.

Baktım, herkese evliyanın Türkçe manasını soruyorlardı. Aldıkları cevaplar hakkında da, olmadı, sende bilemedin diyorlardı. Kendi kendime:

-Eyvah! Sıra bana geliyor. Şimdi ne söyleyeceğim? Diye telaş içinde idim. Saçma değilki saatlerce, hatta dinleyen olursa günlerce, aylarca söyleyeyim. Sıra bana gelince bütün gözler bana çevrilmişti. Emir ettiler:

-Şimdi sana soracağım suale dikkat et; Bütün zekânı topla! Bunun cevabını mutlaka senden istiyorum. Evliyanın Türkçe manası nedir?

Hiç tereddüt etmeden :

Ölüsü kandillidir, efendim! dedim. Malumalinizdir ki her ölünün mezarında kandil bulunmaz. Yalnız evliyalarda kandil bulunur. Evliyanın da Türkçesi "ölüsü kandillidir" efendim.

Umumi bir kahkaha koptu. Dava halledilmiş buluyordu. Ve ben de vaziyeti kurtarmıştım.

-Aferin koca paşa ! Diye iltifat buyurdular.

SEYAHAT III

Özel trenle, Adana'ya doğru seyahata çıkılmıştı. Vc çıkışımızın üçüncü günü Akşehir'e varılmış, Atatürk'de istasyonda hazırlanmış büfede çay içiyorlardı.

Latife Hanımefendi de vagonlarında kalıp pencereden dışarıdaki kalabalığı seyrediyorlardı.

Ben de emirlerini beklemek üzere vaziyet almış, pencerelerinin hizasında yerde bulunuyordum. Kimseye sezdimeden başladım kulaklarımı oynatmaya. Bu halime çok gülen hanımefendi, halka karşı gülmemek için dişlerini sıkıyordu. Sert bir işaretle vagona gelmemi emir ettiler ve;

-Nedir o maskaralık? Neden kulaklarını sallıyorsun diye sordular.

-Hanımefendi hazretleri! dedim. Adana'ya kadar gitmem emir buyuruldu, gidiyorum. Adana'ya teşrilinizde otomobillerinize binip hazırlanmış köşklere gideceksiniz. Fakat biz bunu götürüyoruz ama, acaba parası var mıdır, ne yiyip içecek diye hatırıma gelmiş midir ?

Gülerek:

-Peki, onbeş lira versinler buyurdular.

-Kabil değil hanımefendi! 15 liraya bu kulaklar durmaz. Benim de zararımı istemezsiniz, elbet sizden alacağım 5000 kuruştan ancak bana kalacak olan 50 liradır ki zarar etmiş olurum. Eğer 50 lira verirseniz kulaklarımın durdurulması için teşebbüs eder, inşallah da muvaffak olurum dedim.

Elli lirayı aldım tren de hareket etti. Hemen vakit geçirmeden 50 lira da Atatürk'ten almak ümidiyle, 50 lirayı sağ yan cebime koyarak güya bu paranın ağırlığıyla sağa doğru yalpalayıp huzura girdim.

Bu vaziyeti gören Atatürk gülerek;

-Yıne ne oldu yan, yatmışsın ? Diye sordular.

-Efendim dedim. Hanımefendi 50 lira verdiler, fakat bir türlü dengemi bulup doğrulamıyorum. Lütfen dengemin sağlanmasını istiham ediyorum.

-Ver o 50 lirayı dediler,

İki tane 25 liralık yapıp birini sağ, diğerini de sol cebime koyarak:

-Haydi denge tamam marş marş!... Diye beni zarif bir şekilde savdılar.

SEYAHAT IV

Yine merhum atanın maiyetinde özel trenle, uzun bir seyahatten dönüyor, Adana'ya geliyorduk.

Seyahata çıkmazdan evvel, altın bilezik getireceğimi Eskişehir'deki evime söz vermiştim. Bu hiç hatırımdan çıkmıyordu, daha bir fırsat düşmemişti. Eski mektep arkadaşım olan Başyaver Resuhi Beyle görüşürken dedim ki :

Kuzum Resuhi Bey, bu sabah kahvaltı ederken, şimdiye kadar benim gibi hiç yüz liralık banknot görmemiş arkadaşlar arasında bahis tutuştuk. Kazanan beş lira alacak; yüz liralık banknotlar üzerindeki resim, sağa mı bakıyor, sola mı? İşte iddiamız budur.

Şayet sende varsa bir tanesini göster, dediğim gibi ise şunların beş lirasını alayım olmaz mı?

Bunda hiç bir kasıt ve kötü niyet olmadığını gören yaver derhal cebinden bir kaç tane yüz liralık çıkararak içinden bir tanesini gösterdi. Ve tekrar cebine koyarak ayrıldık.

Zavallı başyaver , gösterdiği banknotun numarasını, cep defteri-me yazdığımı farkedememişti.

Artık tren Adana'ya yaklaşıyordu, vakit te vardı. Hemen Ata'nın

huzuruna giderek yarı ağlar vaziyette durumu anlatmaya başladım ve:

-Sevgili Paşam, dedim, en eski ve itimat ettiğim arkadaşlardan Başyaver Resuhi Bey, 24 saat için bendenizden yüz lira borç almışlardı. Ve Adana'ya gelmezden evvel paramı iade edeceğini vaademişlerdi. Paramı istedikce, gerçi inkar etmiyorsa da yanına da sokmuyor. Adana'ya geliyoruz; Paramı vermesi için emri devletlerinizi istirham ediyorum.

Gülerek :

-Ya. . . Vah vah, dediler. Bu parayı nasıl ispat edeceksin ?

Derhal;

-Numarasıyla paşam,

İki dakika sonra, başyaver gelmiş, karşı karşıya duruyorduk.

Emir cutiler :

-Resuhi Bey, sen paşadan yüz lira borç almışsın. Ve bu parayı da Adana'ya gelirken iade edeceğine söz vermişsin. Şimdi de bu parayı vermek istemiyormuşsun, öyle mi?

Neye uğradığını şaşırın yaver :

-Aman paşa hazretleri, dedi. Bu bizim bildiğimiz Paşa Kazımı, seneler önce mektepten tanırım. Şimdiye kadar bunun cebinde toplu olarak yüz para gören olmamıştır. Bu iddiası doğru değildir. Emir buyrulursa vereyim. Bununla birlikte ispat etsin Paşa Hazretleri. . .

Derhal cebimden not defterini çıkararak gayet ciddi;

-İşte numarası, lütfen cebinizde duran paramın iadesini rica ediyorum.

Artık yaverin, cebindeki paraları taktik etmekten başka çare kalmamıştı. Bana ait olan yüz liralık banknot bütün paraların üstünde göze çarpıyordu. Resuhi Bey kozu kaybetmişti. Parayı verirken ya-vaşca kulağıma :

-Alacağın olsun ! Diye kızgın kızgın soluyordu.

*

*

*

,

Ben hemen üç altın bilezik satın almış ve bilezikler yanımda Es-kişchir'e dönmüştüm. Yola çıkalı ikibuçuk ay olduğu halde, eve bir mektup bile göndermemiştim. Bu kusurumu iyi biliyordum. Nasıl karşılanacağımı da düşünmüyor değildim. Sabahleyin erken korka korka kapıyı çaldım, ses yok. Daha hızlı tekrarladım,içeriden boğuk bir ses :

-Kim o ?

-Bendeniz efendim. .

-Hele şükür gelebildin. Ne gamsız meraksız adamsın sen. Çamaşırını gönderseydin de hiç gelmeseydin daha iyi ederdin.

-Yahu kapıyı aç da ondan sonra söylen.

Yine aynı nakarat :

-İnsan çoluğunu, çocuğunu merak edip te bir mektup göndermez mi ? Tevekkeli şişmiyorsun. Burası sanki otel. Beyefendi memleket memleket gezsın, sonra yorgunluğunu otelde çıkarsın öyle mi ?

İçeriye girince ne hoş geldin, ne bir şey. Hatta elbisemi bile kendim çıkarıyordum.

Tam bu sırada ceketimi çıkarırken iç cebimden bilezikler yere, halının üstüne düşmez mi ?

Bunu gören hanımda hiddetün eser kalmadı. Ama şimdi bağıırken nasıl birden bir iyiliğe dönsün. Fakat bağırma kesildi. Sonra yavaş ve nezaketle :

-Şu kadarcık olsun bağırma hakkım yok mu? Ama kalben değil ha. Sen sağ ol, var ol da. Mektuba ne gerek; sen geldin ya kâfi, demez mi ?

Gölerek :

-Yahu, ben dua edeyim ki,cebimden bilcizikler düştü de kurtuldum. Yoksa dayağı yemiş çoktan evden kovulmuştum. Yaşasın cankurtaran bilcizik. Diye avaz avaz bağırdım. Bir saniye sonra evin içi süt limanlık.

BİR RAKI ALEMİ

İlk zamanlar Ankara'da rakı yasağı bütün şiddetiyle almış yürümüştü. Mesela akşam vakti kerahat geldi de yanlışlıkla bir tiryakiye selam vermiş olsanız en ağır küfürü etmişten farkı yoktu. İşte bu günlerde şöyle bir haber duydum:

. beyin evinde gizli rakı içiliyormuş, fakat oraya, yabancı kimse giremezmiş. . . .

Nic olursa olsun diyerek uydurma bir telgraf yazarak bu evin kapısını çaldım. Ev eski, fakat oldukça büyük bir bina idi. Gelen adama bu acce telgrafın ev sahibine verilmesini ve kapıda cevap beklediğimi tembih etmiştim. Tam vakti kerahatti.

Telgraf şöyle idi.

"Ben, Profesör Paşa Kazım, ispirotolu maddeler üzerinde tetkikat yapmak üzere buraya kadar geldim. Kabil değilse kendi kimyahanemde bu işi yapmak üzere bir şişecik müskirat göndermenizi rica ederim. Gelinceye kadar sokak kapısında geceleyeceğim efendim. Hazretleri.*

Paşa Kazım"

İki dakika sonra gayet muhteşem ! bir salona kabul edilmiştim.

(*) İçki

Ortada eski fakat büyük bir hasır, yan tarafta bir gaz tenekesi rakı, onun yanında da ağı dört yerinden kırık su testisi,iki tamiri olanaksız köhne sandalye bu salonu süslüyordu. Başka oturacak yer olmadığından hasırın üstüne bağdaş kurarak çöktük. Yarım saat geçmeden salonda benden başka daha dokuz aza gelmiş çökmüştü. Meclis tamam olmuş olacak ki, ev sahibi, gaz teknesinden bir dolu maşrapa rakı çıkararak her kesin kadeh ve fincanlarına taksim etti. Ve gene herkesin beraberinde getirdiği mezesinden yiyerek gittikçe muhabbet ilerliyordu. O gece ilk misafir olduğum için,donanma ianesi toplar gibi herkesten birer parça meze alarak bununla ödüllendirildim. O vakte kadar da taksim muamelesi bitmişti. Sağ tarafımdaki duvarda şu ilan göze çarpıyordu:

1-Sarhoş olarak sokağa çıkmak, hatta evine bile gitmek şiddetle yasaktır.

2-Siyaset,dedikodu yasaktır.

3-Kibarca konuşmak kesinlikle yasaktır. Konuşana bir saat müddetle rakı verilmez ve sözü dinlenmez.

4-Herkes birbirine istediği küfürü,nezaketsizliği kabalığı yapmakta serbesttir.

Okudum,çok memnun olmuşum. Hele birinci madde en işime yarayanı idi. Çünkü ne yatacak yerim vardı, ne de param.

Sözün kısası o kadar muhabbetle dalmıştık ki,saatlerin nasıl geçtiğini bilemiyorduk. Bir aralık azadan birinin misafiri gelmiş, tesadüfen yanıma çökmüştü. Dikkat ettim, haddinden fazla kibar ve nazik.

Boş bulunmasın diye yavaşça dedim ki:

-Beyefendi, lütfen şu duvardaki ilanı okuyunuz. Burası zatıalini-zin bildiği gibi bir yer değildir. İnsanlık hali bu.Ağzınızdan, bendeniz, sendeniz gibi bir laf kaçırдын mı ? Bir saat rakı yok. Ve sözünde dinlenmez. Küfür etmesini yapamazsan,sükut et.

Sanki latife söylemişim gibi;

-Aman beyefendi, dedi. Bendenizin bu gibi adaba aykırı kaba sözlerin kullanılmasına şeref ve terbiyem müsaade etmez onun için.

Hemen lafı keserek;

-O halde,dedim. Hiçbir lafa karışmayınız namusunuzla oturunuz efendim.

Muhabbet kızıışmış alay alabildiğine gidiyordu. Bu kibar zat biraz keyif olduktan sonra bir iki defa bendeniz, zatiâliniz filan denemez mi ?

Ortadan yüksek bir ses :

Hey arkadaş, duvardaki ilanı okumadınız mı? O kadar kibarsan Bâbiâli'ye. . . Doğru insan gibi laf et.

Yavaşca kulağına eğildim;

-Aldın mı payını beyefendi hazretleri. İşte bundan sonra hesapla lafını. . .

Gece yarısı olmuş, herkes sarhoş, olduğu yerde sızmış yatıyordu. Sabaha karşı bilmem saat kaç ? Kulağımın dibinde, beyefendi beyefendi diye biri sesleniyor. Kendime geldim, bir de ne göreyim;Bu bizim mahut kibar zat.

-Ne söylüyorsun gevezce herif,dedim. Hâlâ mı akılanmadın ? Ne istiyorsun?

Yalvararak:

-Aman beyefendi,dedi. Hararettten bayılacağım. Şuraları aradım,karanlıkta bir dirhem su bulamadım. Devlethanenin yabancısıyım ve teşkilatı da bilemiyorum. İstirham ederim, bir yudum su bulunur mu acaba ?

Hakikaten zavallıya acıdım. Çünkü ilk defa böyle konforlu bir kaşancyc düşmüştü.

Bende devlethanenin teşkilatını bilemiyordum ki yol göstereyim.

Ne ise kibrit çaka çaka dünyayı aradık bir dirhem su yok. Kibar zat nerede ise ağlayacaktı. Artık dayanamadım:

-Kaç defa arzettik ki şu bendenizi bırak diye, sen hâlâ devam ediyorsun. Akşamdan beri insan gibi laf eumesini öğrenemedin mi ?

Şimdi beni dinle . Ben kimseye söylemeni. Talihin varsa ayak yolu ibriğinde su vardır. Lütfen tencezzülen oradan buyurunuz beyefendi. Yoksa sabahâ kadar yanar tutuşursun.

Bir saniye bile tereddüt etmeden kibar zat tence ibrikten öyle zevkli su içtiği, adeta ibrik laf söyler gibi cızır cızır ölüyordu.

*

* *

Aradan seneler geçti, İstanbul yolu açılmış gidip geliyorduk. Bir sabah ekspres treninin yemekli vagonunda kahve içerken, arka masadaki yolculardan birisi :

-Garson, diye bağırdı, bu ne biçim Taşdelen suyu, hiç görmediniz mi? Bak içindeki pislige?

Trenlerde her hangi bir düzensizlikle ilgilenmek görevim olduğumdan müdahale için arkama baktığımda, birde ne göreyim ? Bir tarihte devlethane ayak yolu ibriğinden kana kana su içen bizim mahut kibar zat değil mi?

Yavaşca yanına yaklaşarak :

-Beyefendi, dedim, bir şikayetiniz mi var? İlgiliyim lütfen söyleyiniz.

Dikkatle yüzüme bakan kibar zat., hikayeyi söyler de arkadaşları yanında rezil olur korkusuyla hemen boynuma sarıldı ve;

-Aman beyefendi, buyurunuz. Ne tesadüf bu. Çok istirham eddim bir biramızı almazmısınız? Zatiâlinize arkadaşlarımı takdim eddim diye söylendi söylendi. Bir kelime söylememe vakit bırakmadığı gibi, bir işaret eumekliğime de meydan vermedi. Sözün kısası herifi rezil edemedim. Hâlâ ona yanarım.

BURSA SEYAHATI

935 Senesi yaz aylarından birinde, Eskişehir gar büfesinde otururken, istasyon büfecisi yanıma gelerek :

-Paşam dedi -cebindeki para destesini göstererek- şimdiye kadar ümidimi kestiğim bir yerden 150 lira kadar bir para geldi. Bu parayı hesap harici tuttuğum için, Bursa'ya gidip iki, üç gün banyolarda kafa dinlendireceğim, eğer sen de birlikte gelersen çok iyi edersin. İki günlük beylik beyliktir.

Para tomarını görünce dayanamadım dedim ki:

-Hay hay! fenada olmaz, çok da eğleniriz. Yalnız şunu rica ederim. Emniyetle olmak ve gereksiz yere harcamalara da engel de olmak için bütün paralar bende kalmak şartıyla.

Bu teklifim kabul edildi. Trene binmek üzere perona geldiğimizde candan sevdiğimiz bir doktor arkadaşla raslamıştık, paraları göstererek onuda avlayıp üç ahbap çavuş trene binmiş Bursa yolunu tutmuştuk. Bütün paraları teslim almış olduğum için de kaçmasın diye bütün gözler üzerimde ve daima da en ileride yürüyordum. İlk önce

İrenle Karaköy'e ve oradan da otomobille Bursa'ya gidecektik.

Ertesi cuma günü sabahı Bursa'ya gelmiş bulunuyorduk-O vakit resmi tatil günü cuma idi-Hava fevkalade güzel,bütün halk caddeleri doldurmuştu.

Bu sırada doktor traş olacağını söyleyerek bir berber salonuna girdi. Bizde dükkânı kalabalık etmemek ve gelip geçeni seyretmek için sandalye alarak, dükkânın önüne çıktık oturduk. Bilmem nereden aklıma geldi? Dükkânda boş oturan berber ustasını bir işaretle dışarı çağırarak:

-Arkadaş ! Dedim sen beni tanıyormusun? Tanımadığını anlaşıncaya :

-Ben dedim. Emrâzı akliye ve asabiye mütehasısı* ve tımarhaneler müfettişi umumisiyim. Söyleyeceklerime dikkat ediniz. Bu içerde traş olan zat, müthiş bir delidir. Orta yerde ustura, makas gibi aletlerinizi bırakmayınız son derecedikkatli olmanız lâzımdır.

Bu hiçte beklenmedik havadisten fena halde ürken usta heyecanla;

-Aman beyefendi;dedi. Mademki delidir hiç berber dükkânına sokulur mu bu deli ?

Gene aynı ciddiyetle:

-Fazla laf istemiyorum berber efendi çok dikkatli olunuz, gelecek ve muhakkak olan bir felaketin önüne geçmek vazifesi sizindir. İşte o kadar.

Berber ustası neye uğradığını şaşırarak korkak adımlarla güç bela dükkâna girebildi. Kapıyı da ardına kadar açık bırakmayı unutmadı.

Bu tehlikeyi nasıl olupta traş eden kalfaya anlatacaktı? Malum ya, deli aynadan bakıyor, görebilirdi. Bir aralık sigara kutusunun iç ka

(*) Akıl ve sinir hastalıkları

pağına bir şeyler yazarak ikram eder gibi kutuyu kalfaya uzattı. İki dakika geçmişti, usta ile kalfa sapsarı kesilmiş şaşkın şaşkın bir birinin yüzüne bakıyor "şimdi ne yapacağız " demek istiyorlardı. Zavallı doktorun bunlardan haberi yoktu.

Tesadüfe bakınız? Doktor eski asker ve daima da dik yaka giymiş olduğu için boğazının altındaki kıllar ters çıkmakta ve her traşta da kanadığı ve çok rahatsız olduğu için de yalnız boğazının bu kısmını, kendi eliyle ve istediği gibi traş etmesi adeli imiş, işte bunun için berbere;

-Verin şu usturayı bana demez mi?

Zaten her saniyesi heyecan ve helecan içinde neticeyi bekleyen berberler "eyvah deli bizi kesecek" diye masanın üstünde ne varsa kaparak, beyaz gömlekleriyle dışarıya fırladılar. Bu tuhaf manzarayı gören halk dükkanın önüne toplandıkça toplandı. Herkes birbirine "içeride deli varmış, berberleri kesecekmiş" diye ağızdan ağıza yayılıyordu. Ne olduğunu anlayamayan doktor, yüzü sabunlu,boğazında leğen gayri tabi bir halde kapıya gelerek sordu:

-Yahu paşa ne oluyoruz ?

Hiç bozmadan:

-Rezil oluyoruz,dedim

İki dakika sonra, berber kalfasının karakoldan getirdiği polislerin muhafazasında ve yüzlerce halkın arasında kemâli rezaletle merkeze getirildik. Yolda giderken doktor "yahu ne oluyoruz?" dedikçe iç kaka yürütüyorlardı.

On dakika yürüdük, karakoldayız. Ortada doktor, bir sıraya dizilmiş komiserin masası önünde vaziyet alarak durduk. Fakat her ihtimale karşı üç polis ihtiyaten deli doktorun arkasında idi, bir takım polislerde karakolun önünde biriken halkı dağıtmakla meşguldü. Önce büfcecinin ifadesi alındı, deliye bir şey sorulmadı komiser bana döner:

-İsminiz ?

-Kâzım.

-Memuriyetiniz ?

-Şimendiferci.

-Bulunduğunuz mahal

-Eskişchir, deyince komiser daha dikkatle bakarak;

-Yanılmıyorsa Paşa Kâzım'sınız ?

Evet cevabını alınca komiser polisler şü emiri verdi:

-Deli bulundu, diğer iki beyefendi serbesttir; çıkabilirler. Bunuda nezarete alınız.

Sözün kısası o geceyi iskemle üzerinde nezarethanede geçirdim. Fakat doktorla hüfecide aç biilaç şafak sökünceye kadar karakol önünde ve ıssız sokak aralarında geçirdiler. Çünkü bütün paralar bende idi.

BİR TEDAVİ

Bir tarihte Hicaz hattında bulunurken, merkezim olan Şam'dan, Kudüs tarafına gönderilmiş, katarlar üzerinde vazife almış çalışıyordum.

Bir gün trende vuku bulan bir hadiseye müdahalem,sağ elimin yaralanmasına sebep olmuştu. Gerçi ilk tedavisi yapılmış iselde, daha esaslı bir şekilde tedavisine,vazifemin seyyar olması mani oluyordu.

Aklıma şu geldi; "şimdi karargaha gider eski sınıf arkadaşlarım subaylarla temas eder bu tedavi işini temin ederim" dedim, yürüdüm,

Karargaha geldiğim vakit ilk tesadüf ettiğim bir bildik subaya:

-Çok rica ederim,dedim elimden yaralandım. Vazifem seyyar olduğu için esaslı bir tedavi de yaptıramayacağım. . .

Acaba askeri,. .

Sözümü keserek;

-Anladık paşam sen parasız elini tamir ettirmek istiyorsun. Şimdi ona da bir çare buluruz, sen biraz bekle, dedi gitti. Yarım saat geçme-

den elinde resmi bir zarf olduğu halde tekrar gelerek dedi ki;

-Paşam! Şu resmi mektubu al, bu gece trene atla, doğru Remle'ye git, zarfın üstünde yazılı muayanehaneyi bul ve mektubu doktora ver. Derhal parasız elini sonuna kadar tedavi eder. Yalnız mektupta çok kibar utangaç diye yazdık; boş bulunma, sonra bizi mahcup edersen ha!

Hemen bu resmi mektubu alarak, teşekkürlerle ayrıldım. Yolda giderken bu mektubun azametini bakarak adeta gururlanıyordum.

Sabah olmuş Remle'ye gelmiştim. Saat tam sekizbuçukta kabinde ve doktorun yanında idim. Doktor mektubu alınca nasıl ne şekilde ikram edeceğini şaşırmıştı. Ve;

-Hay hay emir ederler efendim? dedi. Ve elimin sargısını bizzat çözerek iyi bir muayeneden sonra gene kendi eliyle pansumanımı yaptı ve bağladı. Aşağıya kadar uğurlama nezaketini ihmal etmedi. Kapıdan çıkarken arkamdan seslendi:

-Her sabah tam sekizbuçukta teşrif ederseniz işimizi kolaylaştırmış olursunuz. Muayenehanede kalabalık olmamış olur, rahatsız olmazsınız demişti.

Ertesi sabah saat tam sekizbuçukta muayanehaneye gelmiştim. Doktorun yukarıda değil sokak kapısı önünde beni beklediğini gördüm. Gösterdiği bu fazla nezaketten adeta sıkılıyordum. Ben önde doktor arkada yukarıya çıktık. Bekleyen bütün hasta kalabalığına tercihan gene benim pansumanım yapıldı ve tekrar ben önde doktor arkada aşağı indik. Sözü'n kısası bir hafta sürekli her gün ben önde doktor arkada aşağı indik ve çıktık. Artık son tedavi günüm ve bir daha da gelmeyecektim. Bunun için kendilerine teşekkür etmek lâzımdı. Ayrılırken dedim ki;

-Doktor beyefendi! Tedavim hakkında göstermiş olduğunuz alakaya arzı teşekkür etmek isterim. Bunu ne ile ödeyebilirim bilemiyorum.

Doktor yalvarır vaziyette ;

-Vallahi isterseniz üstelik ben size para vereyim. Yalnız benim alet ve edevatımdan bir şey çalmayınız demez mi? O vakit anladımki, bizim resmi tavsiye mektubunda benim için nazik, kibar,dememişler, "bu adam müthiş hırsızdır, hükümetin nezareti altındadır. Dikkatli olunuz muayenahancinizden bir şey çalmasın." Demek ki,her gün doktorla birlikte inip çıkmanız itibardan değil, hırsızlık etmesin diye imiş. Fakat tavsiye eden arkadaşımı yalancı çıkarırmıyım? Son olarak orasını terk ederken sokak kapısı arkasında asılı duran doktorun gümüş saplı bastonunu alarak birlikte çıkmıştım.

OSMANLI BANKASI'NDA

Bundan, onbeş yıl evvel, Eskişehir'de bir ev yaptırmaya karar vermiş, mevcut olan iki altın beşbiryerde ile işe başlamışım. Henüz temeli bir karış bile meydana çıkmadan 200 liraya şiddetle ihtiyaç vardı. Fakat nereden? İyi amma amele bekler mi?

O gün, sabahdan akşama kadar düşündüm, gece uykum kaçtı, nihayet kendi kendime; "Yarın Osmanlı Bankası'na gider müdürü rica ederim. Beni sever belki de bir çare bulunur!" dedim ve gittim. .

Hakikaten, müdür beni şahsen çok severdi. Bu parayı alacağımı da zannediyordum. .

Öğle üzeri bankaya geldiğim zaman müdürün, büyük ölçülü ceveller üzerinde bir takım hesaplarla meşgul olduğunu görünce yavaşca yanına yaklaştım, ve ;

-Bonjur! Mösyö Direktör, dedim. . Beni görünce:

-Vay Paşam! bonjurlar, diyerek koltuğa oturttu. Zili çalarak iki kahve ısmırladı. Gülerек:

-Çok iyi ettin de geldin! dedi. İki gündür içinden çıkamadığım

mühim bir hesap işinde ulak bir yanlışlığı, senin içer girmenle bera ber buldum. Çok iyi adamsın vesselam. Zaten şimdide paydos zamanımızdır. Karşılıklı şu kahveleri içelim, bir iki de laf atalım. .

Hemen;

-O halde, sizden mühim bir şey soracağım? Bundan ikibuçuk ay evvel Amerika'ya sevk ettiğim 4 kilo saf elmaştan 485 ton noksan çıkmış. Acaba bunda, bankanızın alakası ne dereceye kadardır, lütfen söyleyermisiniz?

Neşeli bir kahkaha salıveren direktör sordu:

-Ha dedi. Bir ev yaptırmıyormuşsun, nasıl bitti mi?

Artık sırası gelmişti, dedim ki:

-Direktör Bey! Bir dakika için beni iyi dinleyin. Müşkül bir mesele ile karşı karşıyayım. Biliyorum ki benim için mümkün olan kolaylığı yaparsın. Ben eve başladım ve başlar başlamaz para da bitti. Yarın sabah para vermezsem, amelc paydos edecek. Bana mutlaka 200 lira temin etmenin çaresi?

Gayet zeki, iyi kalple düşünen direktör dedi ki;

-Vallahi paşam! Bankamız memurlarla muamele yapmaz,çğer ta-nınmış tüccarlardan dört kefil getirirsen, derhal bu parayı sana verelim.

-Peki amma! dedim, üsulen iki kefil olması lazım gelirken, neden benden dört istiyorsun?

Gülerek:

-Onun, parayı aldıktan sonra söylerim dedi. Ben de kefil aramak üzere oradan ayrıldım. Çarşı boyunda dolaşarak beni herkesten daha iyi seven tüccarlardan dört kişi seçerek bankaya kadar gelip benim Paşa Kazım olduğumu tasdik etmelerini rica ettim. Hakikaten bu ricamı kabul etmişler, bankada, mühür veya imzalarıyla tasdik bile etmişlerdi. Ben de 200 liramı almış, işimi görmüştüm.

görmüştüm.

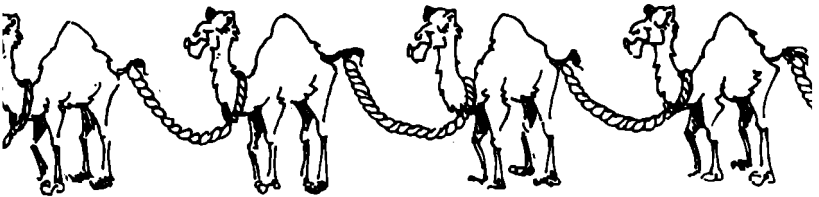
Aradan, ikibuçuk ay geçmiş, bankaya para yatırmak zamanı yaklaşıyor. İşte onun için korkudan, o civardan bile geçemiyordum. Yine bir öğle vakti çarşıda dolaşırken, direktör önüme çıkmaz mı?

Kaçamadım, yakaladı, ve;

-Paşa! neredesin? dedi. Biz kendimizi zeki zannediyorduk amma, o sana kefil olan adamlar bizden çok daha zeki imişler. Senin bu parayı veremeyeceğini iyice anlamışlar ki her biri elli lira vermek suretiyle 200 lira borcu daha o gün getirip bankaya yatırdılar. Yani bankadan parayı aldığın günü hesabın ödenmiş ve kapanmıştı bile. Onun için korkma ara sıra gel de görüşelim. . .

Gülerek;

-Öyle ise, bir hafta sonra dört kefile yine gelirsem şaşırma. Belki de bu sefer 400 lira lazım olacağı benziyor, dedim. Gülerek ayrıldık.

PAŞA KÂZİM KANAL SEFERİNDE

Bir tarihte,gönüllü olarak Süveyş Kanalı seferine iştirakla meşhur Eşref çetesinin, erkân-ı harb reisi (Kurmay başkanı) idim. Çünkü çetede benden başka okur yazar kimse yoktu. Çetemiz efradının çoğu 101 senelik veya idama mahkum kişilerden teşekkül etmiş olduğu için, bu erkan-ı harb reisliğim çok da değildi. Ve hakikaten de yakışıyordu. Bulunduğumuz yerden, ara sıra kanala kadar ufak tefek baskınlar yapıp düşmanı oyalıyorduk. Sol kanatta olduğumuz için sağ kanatla beraber aynı günde bir tarruz yapıp ana birliğin karşısındaki düşman kuvvetini ikiye ayıracaktık.

Bir akşam merkezden şu şifreyi aldık:

"... Günü... saatte bütün çeteniz efradiyle muntikanız dahilinde kanala karşı şiddetli bir hücum yapacaksınız. Hatta bir kişi kalıncaya kadar dövüşüp mevzilerde sebat edeceksiniz."

Kumandanla benden başka bu şifreden kimsenin haberi yoktu.

Fakat bende de neşeden eser kalmamıştı. Çünkü bu sefer kurtuluş yok, şehit olmak adeta mecburi idi. Daha şafak sökmeden herkes devesine bindi, yola çıktık. Her vakit yolda hikaye filan söylerken bu

(*) Kuşcubaşı Eşref Bey

sefer ağzımdan bir kelime bile çıkmıyordu. Nasıl çıkar? Bu sefer huzur-u rabûlalemin muhakkaktı. Kum yığınları arkasına geldik, develeri yıktık. Yularlarıyla tek ayaklarını bağladık. İstirahat ediyorduk. Çete kumandanı şu emri verdi:

-Müfrezce kumandanları saatlerini ayar etsinler. Gösterilen mevziye gidilecek ve (.) dakikada bombalar atılacak ve onu tüfek ateşi takip edecektir. Geri dönmek yok. . . Baktım, bu sefer vefat edinceye kadar çalışılacaktı. Eyi amma benim hiç ölmeğe niyetim yoktu. Hem nasıl olur, insan arzusuylavefat eder mi? Fakat kimce anlattırsın? Artık vakit gelmiş olacak ki kumandan;

-Haydi arkadaşlar, birbirinizle helâlleşiniz. demez mi?

Sanki vefat etmeye buyurunuz gibi bir şey.

Herkes birbiriyle helalleşirken, ben de gidip devemin boynunu kaşımaya başladım. Maksadım, vefat etmeğe niyetimin olmadığını anlatmaktı. Yanıma 101 sene mâhkumlarından Çerkes Eyüp gelerek:

-Haydi paşam, dedi. Seninle hakkımız çoktur, gel helâlleşelim, Eğer sağ dönersek seni benim memlekete götüreceğim. Seni orada evlendireceğim.

Bu cümlelerden bütün bütün sinirlenerek:

-Sen birader başkalarıyla helâlleş, ben şimdilik ölmek niyetinde değilim, dedim. Amma mümkün mü? Herkes harp ederken ben nasıl olur da kalırım? . .

Müfrezeler kanalda yanan belli başlı fenerler istikametinde karanlıkta kayıp olup gittiler. Ben ise dalmış, sürekli devemin boynunu kaşımakla meşguldüm. Ve ortada benden başka kimse kalmamıştı. Kumandan hiddetle:

-Ne duruyorsun? Bak arkadaşların gitti, haydi sen de! deyince, bende:

-Beyefendi, dedim Bu sefer çarpışmadan sağ olarak kimsenin dönmeyeceği malum. Benim de bu arada istemeyerek vefat edeceğim

de kesin. Eğer pişman olacaksınız boş yere gidip ölmeyeyim. Maşallah benim yerime ölecek çok arkadaşım var. Olur ya, ah keşke paşayı göndermeseydim de, en sıkıntılı zamanımda bana iyi bir arkadaşı. Zavallı şehit oldu, hala ona yanıyorum, diyeceksiniz gülmeyeyim. Hem erkân-ı harbiniz yok. .

Kumandan aynı hiddetle:

-Bana erkân-ı harbin lüzumu yok, çabuk arkadaşlarına yetiş! demesi üzerinc:

--Veriniz şu ellerinizi öpeyim. Dedim ve yürüdüm. Arkamdan çağırmadığını görünce, tekrar dönerek dedim ki:

-Beycendi ne olursa olsun gideceğim. Madem ki gönüllü geldim, gideceğim hatta kalmaklığım için emir de verseniz mutlaka gitmek için ayaklarınıza kapanacağım. Ölümünden korksaydım buralara gelirmiydim. Son olarak rica ediyorum. Bana hakkınızı helal ediniz. Ve bir defa daha düşününüz. Eğer pişman olacaksınız kalayım.

-Olmaz, pişman olmam, derhal şu iki fener istikametinde koş, arkadaşlarını bul!

Hay allah cezasını versin, bir türlü kal demiyor amma, yumuşağıda belli oluyordu. Bir adım bile gitmeden:

-Ha beycendi dedim, unutuyordum. Ben öldükten sonra valide-me yazarsınız. Oğlun Kâzım yazık ki benim emrimle öldü. Zavallı gitmek istemiyordu. Bana anlatmak istedi, fakat ben anlamak istemedim. Şimdi o kadar pişmanım ki, hâlâ yanıyorum. Zavallı Kâzım, dersiniz efendim. . .

Tam bu sıra vakit gelmiş, ileride çeteler bomba ve çatışmaya başlamıştı. Artık, tabii gitmeme lüzum kalmadı. Çatışmadan çok kişi dönmedi. Fakat bendeniz, yine erkan-ı harb reisi olarak çölde sağ kalmış ve sevgili deveme kavuşmuştum. . .

PAŞA DOKTOR

Yine Kanak Seferinde Kal'atülnahil'de bulunuyorduk. Medine'de ne kadar Efganlı varsa hepsini toplayıp göndermişler ve bize katılmışlardı. Çete kuvvetimiz epeyce de yükselmişti. Çete reisi çağırarak:

-Sen doktorluk bilirmisin? dedi.

-Tabii bilirim efendim, dedim. Bu kadar mektepte coğrafya, hendese* okuduk. Artık bu kadar şeyi yapamazsak ayıp olur.

-Peki öyleyse şimdi git, çeteye ait olan bütün ilaçları birer birer teslim al, uygun bir yer bulup hastaları kabul edersin. Adeta aptallaşmışım. Ne doktoru, ne ilacı bu? Nereden ne teslim alacağım, kimi muayene edeceğim?. . Aradım taradım söylenen bu ilaçları buldum ve şunları teslim aldım: Bir torba pamuk, bir torba sargı, bir binlik tentürdiyot. Bunları koyacak bir yer bulamadım. Torbaları boynuma asarak ve binliği de elime alıp seyyar dişçiler gibi sokak sokak hasta aramağa başladım. Bir sabah meydanlıkta, kollarımı sıvamış ve önüme de bir örtü bağlayarak hasta bekliyordum. Medine'den

(*) Geometri

mücahit olarak gelen Efganlılardan iki kişi hasta olduklarını söylediler. Bu adamlar da gayet iri yarı, sakallı, sarıklı şaka bilmeyen kimse-ler. Eyvah şimdi ben bunlara ne ilaç veririm? Hem de gözleri ağrıyor.

Bunların her ikisini de bir taşın üstüne oturttuk, gözlerini, kulaklarını, sakallarını iyiçe bir muayeneden sonra hastalığın sebebini anlamış gibi bir vaziyet alarak, bir sopanın ucuna bağladığım pamuklu tendürdiyota sokarak her iki gözünün etrafını simsiyah boyadım. Herifler zaten heybetli, bu boya da sürülünce heybeti arttı, karşıdan adeta otomobil fenerigibi parlıyordu. Bunları bu kıyafette ordunun içine salıverdim. Bütün asker üç gün üç gece gülmekten kınıldı. Ne dersiniz, heriflerin gözleri iyi olmaz mı?

PAŞA TERCÜMAN

Kanal Sefcrinde, yinc Kal'atülnahil'deyiz. Çete kumandanı sor-
du:

-Sana bir iş veriyorum, dedi. Yakında buraya bir Alman yüzba-
şısı gelecek, aramızda anlaşmayı temin edeceksin yani; tercümanlık. .

Düşündüm, bu rahat bir iş, fakat yapabilirsem. Çünkü nöbet yok,
hatta şehit olmak da yok. Hem de Almanlar, Fransızlarla ebedi düş-
man oldukları için belki bu Alman da o kadar iyi Fransızca bilmez,
belki benim kadar da bilmez. Nasıl olsa idare ederim.

Derhal:

-Emredersiniz efendim, dedim. .

O gece çete efradıyla görüşürken bu meseleyi açtım. İçlerinden
birisi:

-Ha, anladım, dedi. Bu adam Gobcn (Yavuz) topçu subayların-
dan ve krala mensup biridir. İngilizlerden intikam almak için ordu-
muza katılmış, bir çok delice hareketinden dolayı buraya gönderilmiş.
Çünkü bunun aklı esti mi, yalnız başına çöle çıkar, İngiliz arar durur.
Maiyetine gireyim dersen aldanırsın, yazık olur sana. . Hiç mümkün

mü? Kumandan emir verdi ve ben de kabul ettim. Herif de yarın gelecek.

Aradan iki gün geçmişti. kumandan çağırarak yanında oturan zatı göstererek:

-Yüzbaşı Helkendorf, diye takdim etti. Ve biraz sonra özel olarak kurulan büyük çadıra geldik. Bu subay karyolada yatıyor ve şezlongda oturuyor. Ben de önümde masa yerine konmuş bir gaz sandığı, sandalye yerine de kocaman bir taş parçası üstüne bağdaş kurup oturdum. Bir tercümana bundan fazla rağbet olamazdı. Asıl mesele, Almanın bildiği Fransızca kudretini anlamaktı. Malum ya, mutlaka benden daha az Fransızca bilmesi şarttı. Dikkat ettim, benimle konuşurken, elinde tuttuğu, Almancadan Fransızcaya sözlükten kelimeleri bularak konuşuyordu. Rahattım, çünkü bundan pek fazla Fransızca biliyordum.

Ertesi sabah, sıcaktan oturduğum yerde uyumuş kalmıştım. Bir su şikirtisi duydum, gözlerimi açtım. Bir de ne göreyim; bizim Alman anadan doğma çıplak olmuş; gözümlün önünde banyo yapıyor, hatta gözlerini süzce süzce bana bakıyor, derhal dışarı çıktım, fakat kızdım ha. .

Geldiğinin bilmem kaçınıcı günü dedi ki;

-Tercüman efendi, sen yarın çok crzak beraber al, Kanal gidiyoruz. Ben, sen, bir de yol gösterecek Bedevi.

O vakit, iki gün evvel çete arkadaşlarımlın söylediklerini hatırlamış ve hak vermiştim. Şimdi de gitmemenin çaresi? Hemen vakit geçirymeden doğru kumandana:

-Efendim, dedim. Hakkınızı helal edin. Bendeniz Alman yüzbaşı şerefine şehit olmaya gidiyorum.

Anlamadı sordu:

-Ne demek istiyorsun? dedi.

-Efendim, dedim. Alman yüzbaşı, bir Bedevi bir de bendeniz-

den oluşan önemli bir kuvvet, kuş konmayan çölleri aşarak Kanal'a gidip keşif yapacağız. Yani ölmeye gidiyoruz. Çok rica ederim, bir bahane ile bu adamın yanından beni alınız, çünkü lüzumsuz sarf edileceğiz.

-Ne demek efendim, dedi. Sana ne emir veriyorsa onu yapmağa mecbursun. Madem ki korkacaktın , niye geldin gönüllü? Seni davet mi ettik?.

Hazin hazin yüzüne bakarak:

-Beyefendi, dedim. Suya sabuna dokunmadan bu adam beni kovsun. Hatta şikayet bile etmesin. Yalnız bana müsaade ediniz kafi. .

-Ederim, fakat sakın ha bu bir ecnebidir. Bir şey yaparsan sana fena halde hakaret ederim.

-Efendim, dedim. Telaş buyurmayanız. Bir saate varmaz bu adam gelip, kendi arzusu ile beni istemediğini size söyleyecek. Münasebetsiz bir şey yaparsam, beni öldürünüz.

Reisin izinini aldıktan sonra çadıra döndüm. Alman şezlonga kurulmuş, kitap okuyordu. Gaz sandığının başına geçerek, elime bir kalem alarak, kulaklarımı oynatmaya ve bir şeyler yazmağa başladım.

Bu gayritabii hareketim, birdenbire Almanı şaşırttı. Elindeki kitabı bıraktı, yavaş adımlarla yanıma sokuldu, bütün hareketime dikkat ediyor, hayret ve şaşkınlıkla beni süzüyordu. Ben de hiç istifimi bozmadan sürekli kulaklarımı sallıyor, telgraf alıyormuş gibi birşeyler yazıyordum. Alman işaretlerle sordu:

-Ne var?

Elimle sus işareti verdim, yazıma devam ediyordum. Böyle kulak oynatan adama tesadüf etmemiş olacak ki donup kalmıştı. Cevap verdim:

-Telsizle aldığım bilgiye göre, bizim Kanal'a gideceğimizi İngilizler haber almışlar, Kıbrıs'tan trenle asker getiriyorlar. Şimdiye

kadar 250. 000 kişi seninle beni bekliyormuş. Vakit geçirmeden gidip bu askerleri birer birer sayalım, bakalım doğru mu? Olmazsa askerleri geri çevirsinler, deyince Alman neye uğradığını anlayamadı, hemen kalpağını giyip çadırdan fırladı gitti.

Yarım saat geçmemişti, kumandanın istediğini söylediler, gittim. Kumandan gülerek:

-Bana bak, dedi. Sen ne yaptın bu adama? Sana deli diyor ve kulaklarını da salladığın için "Deli Eřek" ismini vermiş ve seni de bir daha çadırında görmek istemiyor, söyle ne yaptın buna? Mescleeyi ctrafıca anlattım. Kumandan da başladı gülmeye. Bir daha Almanın yüzünü göremedim, çünkü yanına bir Bedevi alarak yalnız başına Kanal'a giden bir adam geri dncermi? Koca lde kaybolup gitti. Fakat "Deli Eřek" dediği insan, arslan gibi hâlâ yaşıyor.

GARİP BİR OTEL ARKADAŞI

Her tarafta staj göre göre, (yani sürüle sürüle) en nihayet bir piyade bölüğü ile Lazkiye'de bulunuyordum. İzin alarak 15 gün için Şam'a gelmiş, bir otele yerleşmiştim. Misafir kaldığım bu otelin iki yataklı bir odasında, tanımadığım bir kişide yatıp kalkıyordum. Üç gündür bir odada beraber kaldığımız ve daha da kalacağımız için bu kişiyle ahbap olmak nezaket icabı idi. Ara sıra laf arasında biraz da şaka karıştırıyorum; herif oralı değil, bir kibarlık, bir azamet, ağzından laf dirhemle çıkıyor. Artık görüşmek şöyle dursun selamı bile kesmiştim. Aradan birkaç gün geçmiş, bir sabah bu kibarın arkadaşı gelmiş, karyolasına oturmuş, beni rahatsız etmemek için yavaş görüyorlardı. Bunu duyunca yatağımdan doğruldum. Gayriihtiyari dinliyordum. Kibar kişi, sözünü şu kelimelerle tamamladı:

-İşte o sene mektepten alaya çıkarılmış, Manastır'a gönderilmiştim. .

Kendi kendime, hem alaya çıkarılmış, hem de kibar. Mutlaka bunda bir yanlışlık olacak, dedim ve derhal lafa karıştım:

-Aferdersiniz beyefendi, dedim. Zataalinizde mi mektepten alaya çıkarıldınız? Vah vah, hangi sene ve hangi mektepten anlayabiliyor muyum?

Biraz tereddüitten sonra:

-322 (1906) senesi Kulclı son sınıfından efendim, dedi.

Gayet mülayim:

-O halde tanışmamız gerekir beyefendi, dedim. Bendeniz de Harbiyeden alaya çıktım. Mamafih, buyurduğunuz tarihe göre Kuleli'de tanışmamız gerekir.

-İsmialinizi bağışlarmısınız ? dedi.

-Kâzım Çanakkale, deyince birdenbire kalktı boynuma sarıldı, sonra:

-Ulan Kâzım, bu ne hal ayı gibi olmuşsun be! Vallahi tanıyamadım. Hani o Kuleli mapushanesinde yaptığımız tiyatrolar, hele beraber üç hafta arka arkaya meydan dayacağı yediğimizi unuttun mu? Ne alemdi yahu!.

Dur diye işaret ederek;

-Yahu, dedim. Bir haftadır şurada bendeniz, sendeniz diye beni öldürdün. Madem ki öyledir de neden birinci günü anlaşıp da insan gibi yatıp kalkmadık.

Telaşla;

-Kalk elbiseni giyin, sana arkadaşımı takdim edeyim, birlikte çıkalım dedi ve arkadaşını şöyle tanıttı:

-Bu bey de bizim gibi mağdurdur. Zavallı parasız kalınca iftira-ya uğrar ve hırsızlık maddesinden bir müddet mahpus kaldıktan sonra tekrar çıkar, deyince;

-Tamam, dedim. Bizim gibi ahlâk sahibi adamlara tabur imamı tanıtılmaz ya..

Sordum:

-Yahu Zeki sen neredesin, ne iş yapıyorsun?

-Kâzım, dedi. Ben askerlikten çürük çıktım. Şimdi Nahiye Müdürüyüm. Fakat İlan-ı Hürriyet'te çok kişi mağdur diye mektebe iade edildi. Ben de bu fırsattan yararlanmak için İstanbul'a gideceğim.

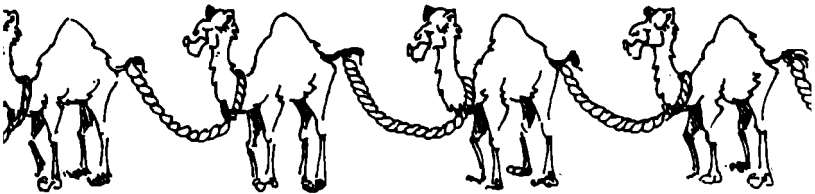
-Sakin zahmet etme, boşuna masraf etme. Senin gibi bende heves ettim, resmen müracaat ettim. Mektep bütün vukuatımı çıkarmış, "bilgi olarak subay olabilir fakat ahlâken olamaz" cevabını vermişler. Ahlâksız diye almadılar. Mutlaka senin de alacağın cevap budur.

Üç arkadaş, yani aynı fabrika malı, yalnız markaları ayrı üç ahbap çavuş, kol kola oteli terk ettik. Dört gün dört gece zevk ettikten sonra bütün masraflar (Hatta otel masrafı da dahil) bu mağdur zavallı tarafından ödenilerek göz yaşları arasında ayrıldık.

Trenc bindiğim zaman saatimin olmadığını ve yerine bir pusula konmuş olduğunu gördüm. Pusula şuydu: *"İlk takdim olduğumuz vakit benim mağdur olduğuma inanmamıştınız. İşte onu ispat maksadıyla yeleğinizin iç çebinde dikili, saklı paranızdan bir miktar ile saatinizi aldım. Bu paradan otel hesabınızı da temizleyeceğim, merak etme. Hürmeler."*

Sarıklı mağdur

Hacı Mansur

PAŞANIN DEVE TALİMİ

Vaktiyle,Harbiye mektebinde bir gün süvari maneji talimi yaparken,nasılsa dengemi kaybederek hayvandan düşmüştüm. İtimat ettiğim hayvanımda, arkasına bile bakmadan yürüdü gitti, bende olduğum yerde uzanıp kaldım. Şimdi yapılacak iş hiç kımıldamadan bu durumu korumaktı. Aksi takdirde tehlike muhakkaktı. Fakat buna da cesaret lazımdı, ve başka çare de yoktu. Gözlerim kapalı, hayvanlar da sıra ile üzerimden zararsız atlayıp geçiyorlardı.

Fakat öyle an geldi ki, artık kendimi kaybetmiş,gözümü açtığım vakit kendimi hastahane de yatıyor bulmuştum. Geçen facia gözümün önünde canlanıp duruyordu. Açaba sağmıyım evvela bunu anlamak lâzımdı. Malûm ya bu kadar tehlike sonunda sağ kalmak bir harika sayılırdı. Baş ucumda duran adama;

-Arkadaş, dedim benden saklama, nasıl olsa anlayacağım. Ben sağmıyım ? Yoksa öldüm mü ?

Zavallı adam,düşme neticesi aklımın zedelendiği zannederek;

-Çok büyük tehlike atlattınız! dedi. Büyük geçmiş olsun. Her halde başınız sarsılmış olacak ki sağ olup olmadığınızı bilemiyorsunuz,yemin ederim ki yaşıyorsunuz.

Kendi kendime;

-Acaba vefat ettiğimde, bu adam üzülmeyeyim diye söylemek istemiyormu? Bununla birlikte ölmüş olsam bu adamdan evvel benim haberim olması lâzım gelir,yabancı adam ne bilecek, dedim,yatağır içinde doğrudum. Artık ölmediğime kanaat getirmiştım. İşte bu hadi

seden fena halde korkmuş olduğum için bir daha ata binmemeğe yemin etmiş bulunuyordum. Hakikaten bir daha da kısmet olup merkebe bile binmemiştim.

*

* *

Kanal seferine çete olarak katılmış. Birüssaide bulunuyordum. Buradan itibaren,herkesin bir hecin devesi ne sahip olması mecburi idi. Fakat ben ne yapacaktım. Yukarıda arzettiğim gibi önce atlan düşmüş ve fena halde de korkmuş olduğum için ufak bir sıpaya bile binmeye cesaretim yoktu. Nerede kaldı apartman gibi yüksek bir deve. . . Fakat mecburduk,çarede yoktu. Bir defa da meseleyi çete kumandanına anlatayım belki bir çare bulunur, dedim: Yanına giderek:

-Beyefendi dedim. Bendeniz Harbiye,mektebinde iken süvari taliminde hayvandan düştüm, ölüm halinde uzun süre hastahane de kaldım, manevi gücüm çok kırılmıştır. Eğer uygun bulursanız bütün harekate yaya olarak katılayım..

-Efendi, efendi, dedi. Sen buraya Direklerarası'nda piyasa etmeye mi geldin, yoksa muharebeye mi? Böyle saçma şeyler istemem. Şimdi git, sana bir deve versinler, her akşam da arkadaşlarınla birlikte taliminc devam edersin.

Artık bu kesin ve ciddi emir üzerine giderek develeri gezdim. Halinden mazlum, yarım saatte fazla yürüyemeyecek bir deve seçerek, çadırıma doğru yürüdüm. Yolda giderken bir deveye bakıyor, bir de kendime,sonra kendi kendime başlıyordum gülmeye.

Ertesi akşamdan itibaren talimlere başlayacağım için evvela gizlice inip binme tecrübesi yapmak istiyordum. Deveyi kimsesiz bir yere çekerek güçlkle yıkıım, fakat bir türlü binemiyordum. Etraftan çağırdığım dört askerin yardımıyla düşe kalka deveye bindim. Deve ayağa kalkmaya başlayınca düşmemek için bütün kuvvetimle devenin hamuduna yapışarak gözlerim kapalı ve müthiş bir baş dönmesiyle karışık deveyle beraber sağ salim doğrulduk. Aşağıya baktım müthiş

bir uçurum sanki; deve bile bu halime gülüyordu. Henüz 50 metre kadar bile gitmeden birde inme tecrübesi yapayım dedim, yine etrafın yardımıyla deveyi yıkarak aşağıya atladım. Sanki 55 katlı bir apartmandan asansörle inmiş gibi karnım gıcıklanıyor, başım hala dönüyordu, tam bu sıradan uzaktan bir ses;

-Hey Paşa Kâzım, haydi talime! Deveni al çabuk gel, seni istiyorlar.

"Eyvah" dedim. Ben her vakit böyle sünnet çocuğu gibi dört kişi ile biner ve inersem böyle çeteciye insanlar değil develer bile güler. Onun için düşe kalka buna alışmaktan başka çare yok. Onun için düşe kalka buna alışmaktan başka çare yok. Cesaretimi toplayarak talim yerine geldim. Kolordu karargâhı olduğu için bir çok asker ve subay toplanmış, yapacağımız harekâtı seyrediyorlardı. Müfrezemiz cfradı da 35 kişiden oluşuyordu. En kibarları, Manisa hapishanesinin idam mahkumu idi. Müfreze kumandanı şu emri verdi:

-Arkadaşlar, dedi. Şimdi herkes devesine atlayarak yol kol düzende ikiye, bütün süratiyle ileri gidilecek. Gösterdiğim yerde develer çöktürülerek, yularlarıyla sağ ayakları bağlanacak, dağınık düzende ileri gidilecek, düşman mevzii keşfolunur olunmaz, derhal dönüp muntazaman geldiğimiz gibi yerlerimize döneceğiz. . .

Beni bütün ordu içinde tanımayan yok gibi idi. Herkes deveye nasıl bineceğimi bekliyordu. Verilen emirle develere atladılar. Fakat ben yine binemedim. Yetişen askerlerin yardımıyla deveme binebildim, müfreze keşif noktasına çoktan varmıştı bile. Tek başıma arkadaşlara yetişeceğim diye, deveye sarılmış koşarken bütün seyirci askerler arasında bir kahkahadır koptu. Kısaca rezalet baş göstermişti. O günü de savdık, fakat ertesi akşam ne yapacaktım? Ona da bir çare buldum. Bu sefer de talime, deveye binmiş olarak gelmek.

Bu şekilde gelişime, müfreze kumandanı da darılmadı. Çünkü biliyordu, artık talim başlamış, muntazaman da ilerliyorduk. Bütün develerin çöktüğünü gören devam, benden emir bile beklemeden olduğu yere çöktü.

Keşfe gidip döndüler ve herkes devesine sıçradı, benim deve de onlara uyararak üç ayakla kaçmaya başladı. Bu vaziyet karşısında bana da yaya olarak arkasından koşmak düştü. Yine bütün asker kaha-kaha ile gülüyor ve sürekli olarak da beni alkışlıyordu. Ben de mühim bir iş görmüş gibi olanca gururumla bunları resmen selamlıyordum. Uzaktan bu vaziyeti gören çete kumandanı bağırdı:

-Bana bak arkadaş! Ya bu deveye binmeli, ya bu diyardan gitmeli. İşte sana son emri veriyorum, bir daha deveni bırakırsan sana en şiddetli cezayı vereceğim.

Bu son ihtardan çok korkmuştum, muhakkak ki kumandan haklı idi. Fakat ben ne yapabiliyordum. Gece olunca müfreze kumandanının çadırına giderek;

-Efendi ağabey, dedim. Siz nasıl olsa develerinize atlıyorsunuz, ben buna bir türlü alışamadım ve alışamayacağım da. . . Bana kumandan ceza verecek, bir şey düşündüm, eğer kabul ederseniz hem ceza görmem, hem de neşem kırılmaz. Mesela yarın akşam talime çıkığımız zaman ben en arkada kalayım, dönüşte sizden evvel deveme bineyim. Malum ya sizin develer ne yaparsa, benim deve de onu yapıyor, yetişemiyorum. Böylece kumandanın emrini yerine getireyim.

Memnuniyetle razı oldular. Artık bu sefer ki talim muntazam olacak ve ben de devemi bırakmayacağım, o akşam yine talime çıkmış, hazır duruyorduk. Ağızdan ağıza yayıldığı için bütün asker seyre gelmişti, hatta çete kumandanı bile. . .

Kırk bir kere maşallah, korkmadan yalnız başıma deveme binmiş, yürüyüşe bile başlamıştım. Develeri yıktık, çete efradı önde, ben arkada keşfe gidiyorduk. Arkama baktım, herkesten evvel deveme atlayabilecektim. İşte bunları zihnimde toplarken bizim çeteciler, bu sefer düşmanı daha çabuk görmüş olacaklar ki yarı yoldan dönerek, yıldırım gibi develerine atlamış gidiyorlardı. Ben de koşarak, üç ayakla hızlanan devemin kuyruğunu yakaladım ve bırakmadım. Yani köpeğin kuyruğuna teneke bağlanmış gibi toz toprak içinde yuvarlana

yuvarlana sürüklenip gidiyordum. Bu, hakikaten gülünç manzara karşısında, ordudaki gülmeyi siz tasavvur ediniz. Yerimize gelince, kumandan haykırdı:

-Bu ne rezalet? Ben sana kesin emir vermedim mi?

Hiç bozmadan;

-Evet Beyefendi, verdiğiniz emri yerine getirdim. Devemi bırakmadım! deyince uzun bir kahkaha salıverdi ve dedi ki:

-Anlaşıldı, sen daha bir müddet bu deve işini yapamayacaksın. Zaten bana da lazım olan hareket esnasında, harp ceridesi* tutmak ve şifre çözmektir. Sen de Harbiyede okuduğuna göre bu işlere yabancı değilsin. Bu nedenle ne gerekiyorsa buradan sağlamak üzere bir liste düzenleyip getiriniz. . .

Yarım saat sonra bir harp ceridesine gerekli olan şu mühim cedveli kumandana takdim ettim.

1 adet adi kurşun kalemi,

1 adet mavi ve kırmızı kalem,

*15 tabaka eser-i cedit ** kağıdı,*

1 adet bunları muhafaza için boş bir ekmek torbası.

İşte bugünden itibaren, çetenin harp ceridesi olarak vazifeye başlamıştım.

Çünkü çetede okur yazar, hatta yanlışsız onbeş kadar sayabilecek kadar becerikli benden başka kimse yoktu.

(*) Savaş tutanağı

(**) Eskiden kullanılan bir tür kağıt. Kağıdın başında Arap harfi ve soğuk damga ile eser-i cedit yazılı olduğu için bu adı almıştır.

GEBE ERKEK DEVE

Kanal Seferinde, o kadar deveme alışmışım ki, ne ben devesiz, ne de devem bense bir saat duramıyorduk, bunu herkes de bilirdi. Ben başka deveye kesinlikle binemezdim ve başkası da benim deveme binmezdi.

İleri herekâta başladıktan sonra, karargâhtan kalkarak yol gösteren bir Bedevi ile birlikte saatlerce ileri gider, sulu ve konaklayacak bir yer arar, ona göre hareket edilirdi. İşte bu vazife de bana verilmişti. Fakat bu sıkıntılı ve tehlikeli vazifeden memnun değildim. Ve kurtulmak çareleri arıyordum. Bir akşam üzeri şu emir verildi:

-Yarın sabah güneşten evvel bir Bedevi ile Kanal istikametinde yola çıkacaksınız. Düşman tarafından terk edilen bir su yeri göreceksiniz. Burada tahminen ne kadar su mevcuttur ve suda zehir falan var mıdır ve civarda çete efradı için gizlenecek yer var mıdır? Bunları iyice anlayarak dönünce bir raporla bildireceksin. . .

Düşündüm. Bu gidiş hepsinden mühimdi, dönüş ihtimali pek azdı. Haydi hepsi ne ise amma, suda zehir var mı yok mu, ben nasıl anlardım? Tecrübe için bir maşrapa su mu içmeli? En nihayet şu cevabı verdim:

-Benim deve gebe, bir yere gidemez. . .

Herkes bildiği için başka deve teklif edemediler. Benim yerime başkası gitti. Sözü'n kısası deve gebe, deve gebe diye tam bir halta rahat yüzü gördüm, bir yere gitmedim.

Bizim çete kumandanının tuhaf bir tabiatı daha vardı. Birisine kızdı mı, hep birden dayak yerdik, fakat işin içinde ben olunca gülüyor ve hepimiz dayaktan kurtuluyorduk. Yine bir gün, kumandan bir-şey kızırmış:

-Hep develeri toplayın, göreceğim! demiş.

Benim bundan habercim yoktu, bir taş kovuğunda uyuyordum. Reis birer birer develerin sahibini soruyor, en nihayet sahipsiz bir devenin de kime ait olduğunu sorunca:

-Paşanın! cevabı veriliyor.

Dikkatle bakıyor, benim deve erkek. Halbuki dişi ve gebe diye biliyordu. Hatta nerede ise doğuracak sanıyordu.

Çabuk çağrılmamı emrediyor. Arıyorlar, en sonunda taş kovuğunda uyuyor bulup, çıkarıyorlar. İçlerinden birisi şu haberi veriyor:

-Ulan paşa, rezil oldun! Senin deve erkekmiş. . . Halbuki sen gebe diyordun. Herşey meydana çıktı, kumandan kızdı, seni istiyor. Eyvah, şimdi ben ne cevap vereceğim! Düşüne düşünce gelip kumandanın karşısında vaziyet aldım, durdum.

-Emirleriniz efendim?

Yarı güler bir halde:

-Bu deve senin mi, ne vakit doğuracak?

Korkarak:

-Vallahi bilmiyorum efendim. Çünkü bende talih yok, doğurmaz, doğurmaz da tam keşfe çıkar düşmanla karşılaştığım bir sırada bizim deve başlar doğurmaya, halbuki bizim iş icabı kaçmak lâzım gelir. Sonra, "Aman muhterem mösyö düşman, biraz müsaade buyurunuz, lütfen başınızı da çeviriniz de şu deve cariyeniz doğursun mu "

diyeceğim? Onun içindir ki adı geçen hamilenin doğurması için kabil olursa dokuz ay on gün daha beklemek ve hiç bir yere gitmemek mecburiyetindeyim.

-Sen şimdiye kadar dikkat etmedin mi? Bu deve dışı değil, erkek... dedi.

-O halde kabahat bende değil, devededir efendim. Çünkü korkaklığı yüzünden beni de mahcup etmiştir. Keşfe çıkmamak için kendini gebe gösterip beni de aldatmıştır. Artık bu devceye zerre kadar itimadım kalmamıştır. Bu bir yalancı ve hilekar mahlûktur. Bu gibiler derhal idam edilmeli, eti bütün efrada dağıtılmalıdır. Hem istihdam ederim, artık beni de bu işten af buyurunuz. Böyle namert develerle vazife göremem.

Kumandan devenin değil, benim korktuğumu iyice anlamış olacak ki gülerek:

-Mescle anlaşıldı, dedi. Sen deveni öp ve barış, seni bir daha keşfe götürmeyecek, rahat edeceksin.

Bu tehlikeyi de bu suretle atlatmış, kurtulmuştum.

**Resmi ya da gayri resmi tarih hep büyük
adamlardan söz eder oysa tarihin
dokusunda milyonlarca küçük adam
vardır. Üstelik bunlar kendilerine
misyonlar yüklemeler ciddi ve cesur
olmak zorunda da değildirler. Korkuları
vardır ama en zor şartlar altında bile
eğlenmeyi de, dalga geçmeyi de bilirler.**

